

**AALBORG
UNIVERSITET**

Advokaters ansvar over for tredjemand

Forfattet af:

Jacob Christian Axel Brøgger (20195540)

Nicolai Rom (20193178)

Kandidatafhandling ved Juridisk Institut AAU

Vejleder: Anders Ørgaard

Afleveret den 15. maj 2024

Abstract:

The lawyer's liability rests on the foundation of the established culpability norm of Danish law. This foundation has been developed significantly through legislation, practice, rules of professional ethics and standards of good practice, which together form a significant variation to the basic assessment of guilt. Already by virtue of the legal profession, the responsibility is objectively increased. This responsibility is further increased when a lawyer describes himself as a specialist in an area, such as tax law. In their relationship with third parties, advisors, especially lawyers, are in practice also judged according to the professional standards that apply.

In practice, the lawyer's liability to third parties is characterized by three specific groups of cases that trigger liability to third parties. These are the three types of cases, i) testamentary matters, ii) secondary obligations to third parties and iii) secondary obligations to public authorities.

In the first instance i) the liability follows naturally from the fact that the lawyer, through a mistake in the drafting of the will or erroneous payment, incurs liability to the third party beneficiary. Secondly ii) obligations towards third parties arise in particular when the lawyer is the sole lawyer in relation to his own client as well as to third parties. The third category concerns iii) secondary obligations towards the public authorities, specifically the Tax Administration. The latter obligation of the lawyer in his advisory function was established in the company tax cases that set Danish precedent in the early 2000s. In those cases both the lawyer and the accountant assisting with the transactions were held liable for damages and were found to be liable for half of the claimed amount. The outcome of the cases was particularly reasoned in the fact that the specific transactions lacked a commercial justification and appeared to have no commercial purpose.

This secondary obligation and its significance regarding liability for damages is most recently actualized in 2024.746 H (the Bech-Bruun case). In this case the Supreme Court emphasizes the importance of whether exercised transactions can be commercially justified. The outcome of the case inferred that lawyers, when providing legal advice, should pay particular attention to whether the specific advice can be justified in a specific commercial transaction. In addition,

the Supreme Court addresses the previously unresolved question of whether or when the lawyer's liability is increased when preparing legal opinions. To this question the Supreme Court provides specific circumstances that may justify a stricter assessment and additional caution and thoroughness on the part of the lawyer. In this case the description in the initial email and the German transactional diagram are the circumstances that justifies a further specification of the already increased professional responsibility.

It must therefore be stated that lawyers may incur liability to third parties when giving advice on testamentary matters, in breach of secondary obligations to third parties, and specifically when giving advice that is likely to cause a loss to third parties, in particular the Danish Tax Administration.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
1.1. Problemformulering.....	4
1.2. Metodeafsnit.....	4
1.3. Kildeafsnit.....	5
2. Erstatningsansvaret.....	8
2.1. De erstatningsretlige betingelser.....	9
2.1.1. Tabet	9
2.1.2. Ansvarsgrundlaget.....	9
2.1.3. Culpaa	10
2.1.4. Kausalitet	10
2.1.5. Adækvans.....	12
2.2. Opsamling	13
3. Professionsansvar.....	14
3.1. Professionsansvarets indhold.....	14
3.2. Brancheglidninger	16
3.3. Kontrakt eller delikt	18
3.4. Resultat- og indsatsforpligtelser.....	22
3.4.1. Resultatforpligtelser	22
3.4.2. Indsatsforpligtelser	23
3.5. Hoved- & biforpligtelser:	24
3.6. Variationer i ansvarsbedømmelsen.....	25
3.6.1. Generalist og specialist	25
3.6.2. Branchenormer	28
3.7. Bevisbyrderegler.....	31
4. Advokatansvar	33
4.1. Advokatens rolle.....	33
4.2. Advokaters ansvar for juridisk rådgivning	34
4.2.1. Grundlaget for ansvar.....	34
4.2.2. De advokatetiske regler	35
4.2.3. Lov om juridisk rådgivning.....	38
4.2.5. Advokatnævnet	39
4.3. Aftalen	40
4.3.1. Legal Opinions	41
4.4. Ansvarsfraskrivelser og begrænset rådgivning.....	42
4.5. Professionsansvaret og advokatansvaret generelt.....	44
5. Advokatansvar over for tredjemand.....	45
5.1. Ansvar overfor tredjemand generelt.....	45

5.2. Testamentesager	45
5.3. Biforpligtelser over for tredjemand.....	48
5.4. Opsamling	51
6. Advokatens ansvar over for Skatteforvaltningen som tredjemand.....	52
6.1. Selskabstømmersagernes betydning for advokatansvaret	52
6.1.1. De tidlige eksempler på selskabstømning	53
6.1.2. Rådgivernes ansvar i selskabstømmersagerne	54
6.1.3. Selskabstømmersagerne og deres betydning for ansvarets fordeling.....	56
6.1.4. Lovlig skattetænkning	58
6.1.5. Delkonklusion	59
6.2. Bech-Bruun sagen	59
6.2.1. Sagens baggrund.....	60
6.2.2. Sagens forløb	60
6.3. Bech-Bruun sagens betydning for ansvaret over for Skatteforvaltningen som tredjemand.....	65
6.3.1. Tabet	65
6.3.2. Ansvarsgrundlaget.....	66
6.3.3. Kausalitet	70
6.3.4. Adækvens.....	71
6.4. Delkonklusion.....	72
7. Konklusion	74
8. Litteraturliste	77
Bilag.....	80

1. Indledning

Udgangspunktet i dansk ret er, at ethvert tab må bæres af den skadelidte selv. Undtagelsen til dette udgangspunkt er, at skadelidte igennem erstatningsretten kan søge sit tab erstattet hos skadevolderen. Dansk erstatningsret behandler i sin helhed muligheden for at kræve erstatning for en skade, der følger af en skadevoldende handling ved opfyldelsen af de fire kumulative betingelser. Disse betingelser danner rammerne for vurderingen af culpa. Culpa som begreb kan ikke fast defineres, og det anføres undertiden i teorien, at culpa fungerer som et dynamisk begreb, der skal tilpasses de konkrete situationer, hvor begrebet skal finde anvendelse.¹

En af disse situationer foreligger, når der udvises skyld i forbindelse med udøvelsen af et professionelt virke, også betegnet professionsansvar. Professionsansvaret danner rammerne for den vurdering af skyld, der skal foretages, når en professionelt virkende person udøver sit hverv på en måde, der giver anledning til at volde skade på andre. Professionsansvaret udgøres af adskillige fagområder indenfor hvilke, en person kan fremstå eller handle som en professionel aftalepart.

Et af områderne inden for professionsansvaret omfatter advokaters ydelse af professionel juridisk rådgivning. Advokaters erstatningsansvar er reguleret på baggrund af ulovfastsatte handlenormer, der virker som grundlæggende pejlemærker for udøvelsen af advokatgerningen. Der foreligger tillige lovfastede regler, der regulerer udøvelsen af advokaterhvervet. Særligt fremtrædende for advokaters virke, findes reglerne om god advokatskik, som danner grundlaget for de forventninger, der berettiget kan stilles til advokaten.

I sit virke som juridisk rådgiver indgår advokaten i adskillige interaktioner med alt fra klienter til dommere og øvrige professionelle rådgivere. Når relationerne i det professionelle virke favner en sådan flerhed, giver det anledning til at overveje, hvem advokaten ved sit virke kan pådrage sig ansvar overfor. Mens det er åbenlyst, at advokaten ved sit virke kan pådrage sig ansvar for sine klienter inter partes, er det mere uklart i hvilke situationer advokatens rådgivning tillige kan være skadevoldende for omverdenen. Afhandlingen søger derfor at belyse, hvordan en advokat ved sin rådgivning kan pådrage sig ansvar overfor tredjemand.

¹ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 131.

1.1. Problemformulering

Formålet med afhandlingen er, med afsæt i ovenstående betragtninger, at besvare den følgende problemformulering:

Hvordan kan en advokat ved sin rådgivning pådrage sig ansvar overfor tredjemand?

1.2. Metodeafsnit

Denne afhandling er udarbejdet med henblik på at analysere, systematisere og beskrive gældende ret på området for advokatansvar overfor tredjemand ved anvendelse af den retsdogmatiske metode. Den retsdogmatiske metode er grundlaget for emnebehandlingen og danner rammerne for afhandlingens analyse og beskrivelse af gældende ret. Formålet med den retsdogmatiske metode er at analysere og beskrive gældende ret på et givent område.² Gældende ret beskrives blandt andet i teorien som;

“Gældende ret kan i almindelighed beskrives som summen af de regler, der finder anvendelse på et område, som er underlagt retlig regulering”³

Konkret opererer retsdogmatikken med en flerhed af materialer af forskellig betydning, med henblik på at opnå en systematisk, metodisk og transparent tilgang til at opnå ny viden om gældende ret.⁴ Mest nærliggende er det, at tage udgangspunkt i de to hovedretskilder i form af retsforskriften (den retlige regulering) og den retlige afgørelse (retspraksis) til beskrivelsen af gældende ret.⁵ Mens afhandlingen tager afsæt i ovenstående retskilder, foretages der samtidigt en vigtig betragtning i forhold til de usikkerheder, der er forbundet med at klarlægge gældende ret. Det søges derfor at behandle og analysere tilfælde på området for advokaters ansvar overfor tredjemand, hvor der foreligger usikkerheder i forbindelse med fastlæggelsen af gældende ret.⁶

Traditionelt søger den juridiske metode at opnå en løsning på konkrete problemstillinger, mens formålet for teoretikeren ved anvendelse af den retsdogmatiske metode er at klarlægge retstilstanden på ét eller flere givne områder.⁷ Den seneste udvikling i teorien udtrykker dog en

² Schaumburg-Müller mfl., *Juraens verden*, 1. udgave, 2020, s. 27.

³ Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udgave, 2020, s. 46.

⁴ Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave, 2022, s. 70.

⁵ Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udgave, 2020, s. 47.

⁶ Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave, 2022, s. 72.

⁷ Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave, 2022, s. 70-71.

tendens til et større sammenfald mellem den juridiske metode og den retsdogmatiske metode på flere områder. På en lignende måde, vil denne afhandling søge at illustrere teoretiske og til tider komplekse problemstillinger med praktiske eksempler.

1.3. Kildeafsnit

Retskilderne benyttes til at beskrive gældende ret. Disse kan overordnet opdeles i fire retskildegrupper, der udgør loven, retspraksis, sædvaner og forholdets natur.⁸ Udarbejdelsen af afhandlingen tager afsæt i en inddragelse af de relevante retskilder for behandlingen af det konkrete område, mens de relevante retskilders værdi afspejles i retskildekierarkiet og disses betydning for gældende ret på området.⁹ De fire nævnte retskildegrupper varierer afhængigt af retsområde, hvorfor deres indbyrdes betydning også er varierende. Særligt relevant for behandlingen af erstatningsansvaret i dansk ret, bliver inddragelsen af retspraksis og øvrige fortolkningsbidrag, eftersom dansk erstatningsret hovedsageligt er udviklet i retspraksis.¹⁰ Yderligere vil øvrige relevante fortolkningsbidrag udledes af forarbejder, juridisk litteratur og øvrige relevante fortolkningsbidrag.

Lovgivning inddrages som en af hovedretskilderne ved behandlingen af gældende ret, og den tjener som et betydeligt bidrag til fastlæggelsen af advokaters ansvar overfor tredjemand. Anvendelse af lovgivning er særligt væsentligt, fordi lovgivning som udgangspunkt er bindende, og tildeler rettigheder og pligter for enhver.¹¹ Loven betegnes derfor også som den øverste retskilde.¹² Når det er relevant, anvendes forarbejder som fortolkningsbidrag til lovgivningen. Forarbejderne kan bidrage med at præcisere og afklare formålet og hensynet med de konkrete retlige reguleringer.

I tillæg til lovgivning og forarbejder bruges retspraksis til at beskrive gældende ret. Retsspraksis er særligt relevant ved beskrivelsen af erstatningsansvaret, fordi erstatningsretten primært er udviklet i praksis.¹³ Retsspraksis er også relevant ved øvrige problemstillinger i afhandlingen. Ved inddragelsen af relevant retsspraksis iagttages det, at der kan forekomme udviklinger i retsspraksis inden for konkrete områder. Dertil foretages en kritisk tilgang til eventuelle

⁸ Evald, *Juridisk teori, metode og videnskab*, 3. udgave, 2024, s. 34-35.

⁹ Munk-Hansen, *Den juridiske løsning*, 2. udgave 2021, s. 17.

¹⁰ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 43.

¹¹ Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave 2022, s. 263.

¹² *Ibid.*, s. 263.

¹³ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 43.

differentieringer i praksis. Når der foreligger differentieringer i praksis, tages der hensyn til, at en Højesteretsdom har større retskildemæssig betydning end en Byretsdom.¹⁴ Derudover tages der hensyn til betydningen af afgørelser, der afsiges med dissens, herunder hvorvidt der foreligger en svækkelse af den retskildemæssige betydning heraf.¹⁵

Inddragelsen af retspraksis er særligt væsentligt, fordi domstolene tjener som et kontrolorgan for de retlige reguleringers egentlige virke i den praktiske situation. Samtidigt belyser retspraksis, hvorvidt den retlige regulering medfører en ønskelig og hensigtsmæssig afgørelse, der stemmer overens med hensigten i lovgivningen.¹⁶ I nogle henseender vil det være relevant at afveje, hvorvidt en retlig afgørelse udelukkende har betydning for sagens parter, eller om den samtidig er bindende for fremtidige sager.¹⁷ Dette behandles som spørgsmålet om sagers præjudikatværdi eller præcedens.¹⁸ Ud fra et retssikkerhedssynspunkt bør sager af samme beskaffenhed have samme udfald. Slutningen må nødvendigvis medføre det resultat, at tidligere sager i nogle tilfælde kan være bindende for fremtidige sager af lignende beskaffenhed, hvilket iagttages i nærværende afhandling.¹⁹

Afhandlingen vil yderligere gøre brug af retssædvaner. Retssædvaner bruges specifikt i forbindelse med behandlingen culpabedømmelsen, som er en retssædvane.²⁰ En retssædvane betegnes i teorien som en adfærd, der er fulgt almindeligt, stadigt og længe, i den overbevisning, at man er retligt forpligtet og berettiget hertil.²¹ Culpavurderingen er udviklet i dansk retspraksis, og kan med de variationer, der følger heraf, således siges at være “dommerskabt” ret. I den forbindelse gælder det særligt for culpavurderingen og culpas relativitet, at vurderingen af ansvaret er dynamisk og derfor udvikler sig i takt med samfundets normer.²²

Sideløbende med behandlingen af culpavurderingen, behandles også konkrete normer og god skik regler, der udgør retningslinjer for advokaters udøvelse af advokaterhvervet. God skik regler tjener i flere henseender som fortolkningsbidrag til at fastlægge indholdet af

¹⁴ Schaumburg-Müller mfl., *Juraens verden*, 1. udgave, 2020, s. 63.

¹⁵ Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave 2022, s. 345.

¹⁶ Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udgave, 2020, s. 190.

¹⁷ Evald, *Juridisk teori, metode og videnskab*, 3. udgave, 2024, s. 124.

¹⁸ Schaumburg-Müller mfl., *Juraens verden*, 1. udgave, 2020, s. 82.

¹⁹ Ibid., s. 82.

²⁰ Hansen og Werlauff, *Den juridiske metode*, 3. udgave, 2022, s. 137-138.

²¹ Evald, *At tænke juridisk*, 6. udgave, 2023, s. 55.

²² Ehlers, *Grundlæggende erstatningsrets*, 1. udgave, 2020, s. 42.

lovgivningen på et konkret område.²³ Reglerne om god skik findes både som lovfastsatte og som ulovregulerede i form af erhvervslivets betegnelser af god skik.²⁴ I den forbindelse tages det i betragtning, at de konkrete branchenormer og regler om god skik også kan være dynamiske i takt med samfundets udvikling.²⁵ De ulovregulerede regler om god skik tjener dog fortsat som et fortolkningsbidrag til rubriceringen af de berettigede forventninger, der kan stilles til advokaten.²⁶

Når advokaten forbryder sig mod god skik regler, kan spørgsmålet herom prøves ved Advokatnævnet i form af Advokatrådets responsumudvalg. Denne prøvelse har karakter af en nævnsafgørelse, som ikke er bindende for domstolene. Imidlertid fremføres det, at domstolene ofte vil lægge nævnets eller responsumudvalgets betragtninger til grund ved sagens afgørelse.²⁷ Disse betragtninger kan derfor tjene som et fortolkningsbidrag.

Derudover vil afhandlingen i enkelte tilfælde gøre brug af øvrige fortolkningsbidrag i form af voldgiftsafgørelser. Voldgiftsafgørelser inddrages med henblik på at underbygge og illustrere konkrete problemstillinger og behandlingen af disse i praksis. Imidlertid haves det for øje ved anvendelsen af voldgiftsafgørelser, at disse ikke kan tillægges samme retskildeværdi som den traditionelle domstolsafgørelse.²⁸ Det betyder også, at en voldgiftsafgørelse ikke er bindende for en eventuel domstolsafgørelse af et lignende forhold. Voldgiftsafgørelsen kan dog efter omstændighederne få indflydelse på, hvordan en domstol afgør en tilsvarende sag.²⁹

Relevant litteratur inddrages, når dette er relevant. Der foretages en kildekritisk anvendelse af juridisk litteratur. Det tages i betragtning, at juridisk litteratur ikke er bindende, og alene kan tjene som fortolkningsbidrag til at behandle og klarlægge gældende ret. Litteraturen er baseret på anerkendte retskilder, og kan samtidig fremføres som et juridisk argument.³⁰ Yderligere må det fremføres, at juridisk litteratur i mange henseender kan bidrage til forståelsen af både regler, afgørelser, og sammenhængen mellem disse.³¹ Omvendt kan det siges, at litteraturen savner samme legitimitet som eksempelvis retlige reguleringer, og det må tages i betragtning, at der

²³ Hansen og Werlauff, *Den juridiske metode*, 3. udgave, 2022, s. 130-131.

²⁴ *Ibid.*, s. 131.

²⁵ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 34-35.

²⁶ Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udgave, 2020, s. 195.

²⁷ Hansen og Werlauff, *Den juridiske metode*, 3. udgave, 2022, s. 131.

²⁸ Munk-Hansen, *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave 2022, s. 355.

²⁹ *Ibid.*, s. 355.

³⁰ Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udgave, 2020, s. 192-193.

³¹ Schaumburg-Müller mfl., *Juraens verden*, 1. udgave, 2020, s. 24.

er udarbejdet normer for hvilke legitime retskilder, der bør anvendes og foreligger som anerkendte i retssystemet.³² Alligevel kan juridisk litteratur i mange henseender fungere som værdifulde fortolkningsbidrag til behandlingen af gældende ret.

De metodiske overvejelser og gennemgangen af retskilderne, der anvendes i afhandlingen, danner grundlaget for en behandling, analysering, systematisering og beskrivelse af gældende ret på området for advokaters ansvar overfor tredjemand.

2. Erstatningsansvaret

Reglerne om erstatning i dansk ret er ikke generelt fastsat i en række retlige reguleringer, som det ses i øvrige nordiske lande. I stedet hviler de danske principper om erstatning, og det der defineres som “erstatningsret” på praksis fra de danske domstole.³³ Dansk ret har også lovgivning, der begrænset regulerer erstatningsansvaret i form af erstatningsansvarsloven.³⁴ Denne lov kan dog give anledning til en vildledning, idet loven hovedsageligt beskæftiger sig med erstatningsudmåling og godtgørelser ved personskaade, mens den i det hele taget udelader de grundlæggende principper for fastlæggelsen af ansvarsgrundlaget. I stedet må ansvarsgrundlaget findes reguleret i praksis fra de danske domstole.

Udgangspunktet i dansk erstatningsret er, at et tab må bæres af den skadelidte selv. Som en væsentlig undtagelse hertil opererer erstatningsretten med en række principper, der danner rammerne for, hvornår andre end den skadelidte selv kan drages til ansvar for den lidte skade. Betingelserne behandles i daglig tale som de fire erstatningsretlige betingelser. Disse fire betingelser er tab, ansvarsgrundlag, kausalitet og adækvans. De fire erstatningsretlige betingelser er kumulative, hvilket betyder, at alle betingelserne skal være opfyldt, før der kan statueres et ansvar. Med udgangspunkt i de fire erstatningsretlige betingelser kan det simplificeret siges, at erstatningsansvarsreglerne regulerer de situationer, hvor ansvaret for det lidte tab kan flyttes fra den skadelidte, til skadevolderen.³⁵

Som gennemgået er erstatningsretten hovedsageligt udviklet i retspraksis, og udviklingen i praksis har medført, at dansk ret opererer med både traditionel og moderne erstatningsret. Mens

³² Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udgave, 2020, s. 192-193.

³³ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 43.

³⁴ LBK nr. 1070 af 24/08-2018, Bekendtgørelse af lov om erstatningsansvar.

³⁵ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 24.

den traditionelle erstatningsret beskæftiger sig med Bonus Pater familias, opererer den moderne erstatningsret i stedet med den objektiviserede culpabedømmelse, der tager afsæt i, hvorvidt der er udvist en almindelig god adfærd i den konkrete situation. Der kan opstå situationer, hvor det er nødvendigt at benytte den traditionelle Bonus Pater familias vurdering. Denne betragtning tager alene udgangspunkt i en almindelig god familiefar, som ikke kan begå fejl. Den moderne erstatningsret opererer i stedet med en objektiviseret bedømmelse af spørgsmålet om skadevolderens burde-viden, og hvad skadevolderen burde have indset.³⁶ Afhandlingen vil hovedsageligt beskæftige sig med den moderne erstatningsret, og de erstatningsretlige principper, der omfattes heraf.

2.1. De erstatningsretlige betingelser

Som nævnt er de fire erstatningsretlige betingelser kumulative, og de er grundlaget for statueringen af et erstatningsansvar. De behandles derfor i det følgende.

2.1.1. *Tabet*

Betingelsen om tab er omdrejningspunktet for erstatningsretten og behandlingen af de resterende erstatningsretlige betingelser.³⁷ Foruden et tab, kan der vanskeligt aktualiseres et ønske om at rette et krav mod en eventuel skadevolder ved brug af erstatningsansvarsreglerne. Erstatningsreglernes anvendelse forudsætter derfor et tab, hvortil den skadelidte skal stilles, som om skaden ikke var sket. Som det følger af kapitel 1 i erstatningsansvarsloven, foreligger der en lang række forskellige situationer, hvor der kan opgøres et økonomisk tab. Et eksempel herpå er personskade, som oplistes i § 1, eller svie og smerte som oplistes i § 3. Fælles for de situationer, der oplistes i erstatningsansvarsloven er, at de alle kan opgøres som et økonomisk tab. Det skal dog nævnes, at i situationer hvor der vanskeligt kan opgøres et tab, har domstolene muligheden for at fastsætte en skønsmæssigt fastsat erstatning. Den nærmere definition af kravet kan derfor simplificeret karakteriseres således, at der skal være lidt et økonomisk tab.³⁸

2.1.2. *Ansvarsgrundlaget*

Efter opgørelsen af det erstatningsretlige tab følger betingelsen om ansvarsgrundlag, som er en af de grundlæggende betingelser for, at der kan statueres et erstatningsansvar.³⁹ I dansk erstatningsret sondres der mellem to ansvarstyper, henholdsvis culpaansvar og objektivt

³⁶ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 97-100.

³⁷ Ibid., s. 25.

³⁸ Gomard, *Moderne erstatningsret*, 1. udgave, 2002, s. 95.

³⁹ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 25.

ansvar. Det objektive ansvar er udtryk for, at skadevolderen pålægges et erstatningsretligt ansvar uanset om skadevolder kan bebrejdes for den skade der er indtrådt. Denne ansvarsform behandles ikke nærmere, idet den ikke er afgørende for advokatens ansvar over for tredjemand.

2.1.3. *Culpa*

Begrebet culpa kan oversættes til skyld eller brøde. Som det ligger i ordet, er culpa et udtryk for, at der er udvist en vis skyld. Deraf kan samtidigt udledes, at culpa er den subjektive ansvarsbetingelse, eftersom skyld eller brøde forudsætter en aktiv handling. Med andre ord, er culpa også udtryk for, hvorvidt der er udført en ansvarspådragende handling. Den ansvarspådragende handling kan yderligere opdeles i henholdsvis forsætlige eller uagtsomme handlinger eller undladelser, der kan karakteriseres som uønskværdige.⁴⁰

Som særligt relevant sidestykke til behandlingen af culpa behandles i teorien begrebet culpas relativitet.⁴¹ Et eksempel herpå ses i professionsansvaret, som er udtryk for en modifikation af culpabedømmelsen.⁴² Konkret består modifikationen i et ændret grundlag for bedømmelsen af den professionelle agtpågivenhed. Ved professionsansvar består grundlaget for den påkrævede agtpågivenhed i fagets standarder, frem for hvad der måtte forventes af en vilkårlig privatperson. Særligt væsentligt for fastlæggelsen af culpas relativitet kan det beskrives, at kravene til forsvarlig adfærd fastlægges efter forholdene på det livsområde, inden for hvilket den skadevoldende adfærd er udvist.⁴³

2.1.4. *Kausalitet*

I almindelige sammenhænge oversættes begrebet kausalitet til “årsagsforbindelse” eller “årsagssammenhæng”. Mere indgående kan det siges om begrebet “årsagsforbindelse”, at denne betingelse er kravet om, at der skal være sammenhæng mellem den skadevoldende handling, og den konkrete skade der indtræder.⁴⁴ Overordnet kunne man forestille sig en situation, hvor en bilist påkører en lygtepæl på åben gade. I den situation vil dét, at en ældre dame falder over en kantsten i nærheden af lygtepælen næppe medføre, at påkørslen af lygtepælen (den skadevoldende handling) er årsagen til, at den ældre dame falder på fortovet

⁴⁰ Gomard, *Moderne erstatningsret*, 1. udgave, 2002, s. 35.

⁴¹ Ulfbeck, *Erstatningsretlige Grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 71, og Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 131

⁴² Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 131.

⁴³ *Ibid.*, s. 131.

⁴⁴ *Ibid.*, s. 323.

(skaden). Ved anvendelsen af samme eksempel vil skaden på lygtepælen, der påkøres, dog kunne henregnes til den skadevoldende handling, da lygtepælen stadig ville være intakt foruden påkørslen. Mere nuanceret bliver vurderingen dog, såfremt den ældre dame overser kantstenen, fordi hun bliver forskrækket over påkørslen af lygtepælen. Ovenstående lavpraktiske eksempel tjener til at belyse resonansen bag kravet om årsagsforbindelse, mens mere vanskelige og grænsende tilfælde inden for andre erstatningsretlige områder kan lokaliseres i praksis. Se eksempelvis hertil FED 2000.2329 V.

FED 2000.2329 V: En dyrlæge havde, ved en operation på en hest, foretaget faglige fejl ved at forlade hesten, inden den kunne rejse sig. Disse faglige fejl gav anledning til spørgsmålet om, hvorvidt hestens senere aflivning på baggrund af komplikationer var en kausal følge af dyrlægens faglige fejl. Landsretten fandt, at det pågældende tarmudfald (komplikationen) var en hændelig, men sjældent forekommende komplikation, der indebar dårlig mulighed for helbredelse uanset operationens forhold. Dyrlægens tilstedeværelse var derfor ikke afgørende for muligheden for at undgå aflivning af hesten, og der var således ikke årsagssammenhæng mellem de faglige fejl og den indtrådte skade.

Ovenstående sag illustrerer et eksempel på en manglende årsagsforbindelse mellem det lidte tab og den skadevoldende handling.

Udover behandlingen af, om der er årsagsforbindelse mellem den skadevoldende handling og den skade, der indtræder, er det også nødvendigt at foretage en vurdering af, hvorvidt den skadevoldende handling har årsagsforbindelse til alle de indtrådte skader.⁴⁵ Heri ligger, at der kan indtræde flere skader for den skadelidte, som ikke nødvendigvis kan henregnes direkte til den skadevoldende handling.

Der behandles i teorien en sontring mellem henholdsvis nødvendige og tilstrækkelige betingelser, der også betegnes som årsagskonkurrence.⁴⁶ Sontringen er afgørende i de tilfælde, hvor der vanskeligt kan lokaliseres én enkelt skadevoldende handling. Et eksempel kunne være, at en landmand har tabt noget korn på vejen, hvilket medfører, at en uopmærksom lastbilchauffør kører ind i en modkørende bilist, fordi denne overser det tabte korn.

⁴⁵ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 320.

⁴⁶ *Ibid.*, s. 324.

Spørgsmålet bliver således, hvorvidt det er landmanden, der taber kornet eller den uopmærksomme lastbilchauffør, der er årsagen til den lidte skade på den modkørende bilist. På den ene side kan det siges, at landmanden har handlet culpøst ved at tabe kornet. På den anden side kan det siges, at ulykken kunne være undgået, hvis lastbilchaufføren havde været mere opmærksom. Begge forhold er nødvendige for skadens indtræden, da lastbilchaufføren ikke var kørt galt, hvis ikke landmanden havde tabt kornet. Omvendt kan det siges, at ingen af forholdene selvstændigt ville have medført ulykken, og derfor næppe ville have været tilstrækkelige for pålæggelsen af erstatningsansvaret.

Ovenstående eksempler belyser den vanskelige sontring, der er en naturlig del af spørgsmålet om årsagssammenhæng. Det kan overordnet siges, at skadevolderen ikke selvstændigt har haft fuld kontrol over hændelsesforløbet, der leder op til den indtrådte skade, fordi skaden kun indtræder på baggrund af andre forhold, der er udenfor skadevolderens kontrol. Vurderingen beror derfor på, om den indtrådte skade ville have indtrådt under normale omstændigheder. Essensen er derfor at klarlægge, hvornår årsagsforbindelsen mellem den ansvarspådragende handling og den indtrådte skade ikke kan virke selvstændigt.⁴⁷

2.1.5. Adækvans

Begrebet adækvans kan oversættes til påregnelighed. Som det ligger i ordet, medfører betingelsen om adækvans, at der skal foreligge en påregnelighed, før en skade kan henregnes til en konkret culpøs handling. Betingelsen om adækvans behandles også i teorien som adækvansproblemet. Dette problem indebærer, at tab, der både er culpøse og kausale, stadig kan være atypiske for den indtrådte skade.⁴⁸ Med andre ord kan det siges, at adækvansproblemerne viser sig, når årsagsforbindelsen bygger på et spinkelt grundlag.⁴⁹

Et eksempel på problemstillingen kunne være dyrlægen, der fejlbehandler en hund under en operation, hvilket medfører, at hunden er nødsaget til at blive på dyrehospitalet en ekstra nat. I løbet af den ekstra nat, udbryder der imidlertid brand på dyrehospitalet, hvilket medfører, at hunden dør af røgforgiftning. I eksemplet forekommer en distancering mellem dét, at hunden fejlbehandles, og dét, at den dør af røgforgiftning. Selvom det imidlertid kunne argumenteres, at hunden ikke ville have været død foruden fejlbehandlingen og den ekstra overnatning, synes

⁴⁷ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 327.

⁴⁸ Ibid., s. 333.

⁴⁹ Ibid., s. 334.

det uforholdsmæssigt at holde dyrlægen ansvarlig for røgforgiftningen. Undlades adækvansbetragtningen, ville dyrlægen ifalde et ansvar, idet der er lidt et tab, der er handlet culpøst, og der er en vis årsagsforbindelse mellem fejlbehandlingen og den lidte skade. Imidlertid afskærer adækvansbetingelsen dyrlægens ansvar, idet risikoen for den skade der indtræder, ikke konkret er forøget.

I dansk erstatningsret behandles adækvansspørgsmålet som en betingelse om, at forløbet frem til skadens indtræden skal have udviklet sig i farens eller risikoen retning, som følge af den ansvarspådragende handling.⁵⁰ Adækvansvurderingen beror derfor på, om risikoen for den skade, der faktisk indtræder, er blevet forøget ved den skadevoldende handling. Deraf kan det slutes, at dyrlægens fejlbehandling af hunden næppe har forøget risikoen for, at hunden døde af røgforgiftning i branden. På den måde fungerer adækvanskriteriet som en slags "ventil", der tjener at sikre, at en skadevolder kun ifalder ansvar for skader, der udspringer af skadevoldende handlinger, som konkret forøger risikoen for en skades indtræden. Kravet om adækvans er den fjerde kumulative betingelse for udmålingen af erstatningsansvaret, mens det må anføres at betingelsen foreligger som en subsidiær betingelse til kravet om årsagsforbindelse⁵¹

2.2. Opsamling

Opsamlende kan det siges om erstatningsansvaret, at der er tale om et retsområde, der hovedsageligt er udviklet gennem praksis. Erstatningsretten handler i sin helhed om muligheden for at kræve et tab dækket af en skadevolder, hvilket afviger fra det udgangspunkt, at enhver skal bære sit eget tab. Den moderne erstatningsret opererer med fire kumulative betingelser, der alle skal opfyldes, førend der kan statueres et ansvar for en skadevolder. Disse indebærer et økonomisk tab, der er forvoldt af en culpøs handling, der har medført den lidte skade, som har været påregnelig for den respektive skadevolder. Det er samtidig behandlet, at der kan foreligge yderligere variationer i forhold til rubriceringen af de førømtalte betingelser. Herunder er det særlig relevant, at der foreligger variationer til den grundlæggende culpabedømmelse, som kommer til udtryk i culpae relativitet. Særligt relevant for advokatens ansvar er variationen i professionsansvaret, der behandles straks nedenfor.

⁵⁰ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 334.

⁵¹ Ibid., s. 321.

3. Professionsansvar

Som fastslået ovenfor tager den almene culpavurdering afsæt i, hvordan en almindelig fornuftig person ville have handlet i den pågældende situation. Modifikationen til den almene culpavurdering indebærer, at kravet til agtpågivenhed ændres. Sondringen behandles som culpas relativitet.⁵² En af de særligt interessante modifikationer til agtpågivenheden og relativitetsbedømmelsen af culpa findes i behandlingen af professionsansvaret.

3.1. Professionsansvarets indhold

Professionsansvaret kan overordnet rubriceres i to kategorier. Henholdsvis ansvar overfor klienten, der er kontraktpart, såkaldt culpa in contrahendo, og ansvar overfor tredjemand udenfor kontrakt, såkaldt deliktsansvar.⁵³

Modsat den almene culpabedømmelse fokuseres der under professionsansvaret i stedet på fagets standarder, herunder hvordan en fagmand burde have udført den konkrete handling.⁵⁴ Eksempler herpå er, hvorvidt der er ydet en sædvanlig god rådgivning, eller om tagkonstruktionen er udført håndværksmæssigt korrekt. Som øvrige bidrag til vurderingen findes regler om god skik indenfor konkrete brancher, mens der også må ses på brancheetiske regler.⁵⁵ På den måde kan det siges, at professionsansvaret hviler på en mere kvalificeret culpanorm. Gomard har formuleret det således:

Ved udfyldningen både af den almindelige erstatningsregel og af andre regler, der henviser til en fornuftig (reasonable) person, må der tages hensyn til, at det i almindelighed kun er forsvarligt at foretage handlinger og udøve virksomhed, som kræver særlige kvalifikationer, hvis man har disse kvalifikationer. I stedet for en almindelig fornuftig person (bonus pater) må der anvendes en fornuftig person med de fornødne kvalifikationer som målestok for, hvad der kan anses for forsvarligt eller uforsvarligt og dermed blandt andet ansvarspådragende efter culpareglen.⁵⁶

Udgangspunktet for den særligt skærpede vurdering af professionsansvaret tager i sin helhed afsæt i en vurdering, der tilsvarende den sædvanlige culpavurdering. Forskellen er, at vurderingen

⁵² Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 131.

⁵³ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 54 og s. 63.

⁵⁴ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 131.

⁵⁵ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 35-38.

⁵⁶ Gomard, *Moderne erstatningsret I.*, 2002, s. 39-40.

foretages ud fra en skærpet standard til den fornødne agtpågivenhed. Selvom det kan være ganske overskueligt at gennemse de konkrete brancheetiske regler og normer for god skik indenfor en given branche, kan et brud på disse dog ikke altid medføre, at der kan statueres et ansvar.⁵⁷ Se eksempelvis hertil U 2014.1346 H.

U.2014.1346 H: Revisorerne J og D havde i en årrække været revisorer for selskabet H, der var gået konkurs. Efterfølgende blev der af H's bank og H's konkursbo rejst et krav mod J og D under henvisning til mangelfulde årsregnskaber, hvorefter det blev fremført, at disse havde givet anledning til en forhøjet og fortsat kredit for det konkursramte selskab H. På baggrund af syn og skøn fandt Højesteret, at J og D havde tilsidesat god revisionsskik ved de mangelfulde regnskaber, men at de udviste fejl ikke var grove. Imidlertid fandt Højesteret det ikke godtgjort, at de udviste fejl ville have indflydelse på bankens ageren i årene inden konkursen, og at en korrekt revision i øvrigt ikke ville have ændret omstændighederne for selskabets drift. Der var derfor ikke årsagssammenhæng mellem revisorernes fejl og de påståede tab.

Ovenstående eksempel illustrerer en tilsidesættelse af god skik regler inden for en konkret branche, hvor et brud herpå ikke er udslagsgivende for ansvarsvurderingen, herunder særligt på grund af den manglende årsagssammenhæng.

Det førømtalte professionsansvar behandles oftest som et "skærpet culpaansvar". Selvom ansvaret typisk betegnes som skærpet, anføres det i teorien, at dette næppe er tilfældet.⁵⁸ Vurderingen tager, som behandlet, udgangspunkt i en række kvalificerede forventninger til agtpågivenheden, og bør i stedet omtales som et udslag af culpanormens relativitet, frem for en decideret skærpelse heraf. I den forbindelse må det bemærkes, at culpanormens relativitet afhænger af konkrete situationer og livsområder, herunder de faglige forudsætninger som kræves af professionsudøvere.

Skærpelsen af ansvaret hos professionsudøvere hviler primært på objektive omstændigheder, som findes i branchenormer og regler om god skik. Disse har betydning for vurderingen af agtpågivenheden indenfor professionsansvaret, hvor de er med til at fastlægge og kvalificere den forsvarlige adfærd inden for de respektive brancher.⁵⁹ På den måde har vurderingen af

⁵⁷ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 131.

⁵⁸ *Ibid.*, s. 131.

⁵⁹ *Ibid.*, s. 131.

professionsansvaret udgangspunkt i de krav til forsvarlig adfærd, der findes i branchen, herunder hvordan en fagmand ville have optrådt i situationen. Som en samlet definition kan det summerende siges, at den professionelle bedømmes ud fra sine særlige, faglige forudsætninger, og ikke ud fra hvordan en fornuftig person ville have handlet i situationen.⁶⁰

Professionsansvaret gør sig aktuelt i alle tænkelige brancher, hvor der udveksles ydelser med udspring i konkrete professioner. På den måde omfavner professionsansvaret alt fra håndværkere og advokater, til IT-konsulenter og læger. Fælles for alle førnævnte eksempler er, at der eksisterer en række branchenormer og regler for god skik, der alle bidrager til at kvalificere den agtpågivenhed, der berettiget må forventes i en given situation.

3.2. Brancheglidninger

Under behandlingen af professionsansvaret kan der foreligge yderligere modifikationer i form af brancheglidninger. Brancheglidninger opstår, når der rådgives indenfor områder, der ligger meget tæt op ad hinanden og derfor optræder komplementære. I teorien behandles en stigende tendens til en udviskning af de traditionelle barrierer mellem sådanne fagområder.⁶¹ Eksempler kunne være ejendomsmægleren, der rådgiver om både boligkøb og juridiske implikationer, eller advokaten, der både rådgiver om juridiske og finansielle forhold. Det væsentlige er her, at den professionelle rådgiver typisk vil bevæge sig på grænsefladerne mellem flere forskellige fagområder.

I den erstatningsretlige teori er udgangspunktet i disse tilfælde, at den der påtager sig et konkret fagligt hverv uden at have den fornødne ekspertise, må bedømmes ud fra samme culpanorm som den almindelige gode rådgiver indenfor faget.⁶² Dette kan særligt give anledning til vanskeligheder for rådgiveren i det tilfælde, at der rådgives om forhold, som ligger udenfor den pågældendes faglige kompetencer. Her sondres der mellem henholdsvis det funktionsbestemte og statusbestemte professionsansvar.⁶³ Som allerede anført, er det udgangspunktet at rådgiveren må bedømmes ud fra den norm indenfor hvilken branche rådgivningen er ydet. I dette tilfælde ville ejendomsmægleren fra tidligere eksempel skulle bedømmes ud fra den

⁶⁰ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 28.

⁶¹ Ibid., s. 29.

⁶² Ibid., s. 29.

⁶³ Ibid., s. 29.

juridiske professionsnorm, og dermed blive underlagt et funktionsbestemt professionsansvar i tilfælde af fejl. Det er således ejendomsmæglerens virke, der er afgørende for bedømmelsen.

Omvendt findes den statusbestemte ansvarsnorm, der afhænger af skadevolderens status, i forhold til placeringen af professionsansvaret. Er der eksempelvis tale om en rådgiver, der er advokat, vil denne titel danne grundlag for vurderingen af professionsansvaret. Med henblik på den stigende tendens til udvidelse af fagområder og ydelser ydet af rådgivere, anføres det i teorien, at retsanvendelsen i stigende grad bør tage udgangspunkt i et funktionsbestemt professionsansvar.⁶⁴ Derfor må advokaten, der rådgiver om byggetekniske forhold i en entreprisekontrakt forvente, at bedømmelsen af agtpågivenheden vurderes i overensstemmelse med entreprenøren, og de branchenormer og sædvaner, der gør sig gældende indenfor den konkrete branche.

Særligt når brancheglidninger er udprægede, kan det være svært at lokalisere præcist hvilken ansvarsstandard og hvilke branchenormer, der skal danne grundlag for behandlingen af agtpågivenheden. Et eksempel udspringer af brancheglidningen mellem advokater og revisorer i forbindelse med rådgivning indenfor eksempelvis finansielle transaktioner. Mens opgaven kan have et særpræget juridisk islæt, kan den samtidig rumme indtil flere økonomiske aspekter, der sædvanligvis varetages af en revisor. Situationen giver derfor anledning til problemet med generelt at fastlægge hvilke normer, der skal danne grundlaget for bedømmelsen af agtpågivenheden, eftersom branchen vanskeligt kan fastlægges.⁶⁵ Problemstillingen har rejst spørgsmålet om nødvendigheden for at etablere bredere branchestandarder indenfor konkrete områder, således eksempelvis skatterådgivning etableres som en faggruppe med klare branchenormer, der både gør sig gældende for advokater, bankrådgivere og revisorer.

Der foreligger ingen klar løsning på ovenstående problem. For juridisk rådgivning det dog fremhæves, at Lov om juridisk rådgivning med få undtagelser regulerer juridisk rådgivning, der ydes til forbrugere i erhvervsmæssigt øjemed.⁶⁶ Ved loven fastsættes et eksempel på en tværgående ansvarsnorm, der omfatter juridisk rådgivning uanset om rådgiveren eksempelvis har status som ejendomsmægler. Dog skal det noteres, at advokater, der udøver selvstændigt hverv indenfor advokatvirksomhed, ikke er omfattet af loven.

⁶⁴ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 29.

⁶⁵ *Ibid.*, s. 29.

⁶⁶ Lov nr. 419 af 5. september 2006 (Lov om Juridisk rådgivning)

3.3. Kontrakt eller delikt

Som forlængelse til behandlingen af variationer i agtsomhedskravet, og betragtningerne om fagområder, findes en yderligere variation i kvalificeringen af, hvorvidt professionsansvaret behandles som erstatning i eller udenfor kontrakt. Særligt relevant bliver problemstillingen, når det skal kvalificeres, om vurderingen af ansvaret skal underlægges culpareglen i eller uden for kontrakt. Særligt med udgangspunkt i teorien om culpas relativitet.⁶⁷

Den almindelige erstatningsret opererer med en afgrænsning mellem erstatning indenfor kontrakt og erstatning udenfor kontrakt. Denne afgrænsning bliver dog en smule udvisket i behandlingen af professionsansvaret. Dette belyses i teorien, hvor det er omtvistet, om rådgivere generelt ifalder erstatningsansvar indenfor kontrakt eller udenfor kontrakt. På den måde kan det siges, at professionsansvaret befinder sig på grænsefladerne mellem ansvar i kontrakt (*culpa in contrahendo*) og ansvar udenfor kontrakt (deliktsansvar).⁶⁸

Hovedårsagen til tvivl ved kvalifikationen af, hvorvidt der er tale om erstatning i eller udenfor kontrakt, består i det faktum, at der ved antagelse af en professionel rådgiver oftest vil være indgået en aftale. Aftalen mellem klienten og den rådgiver, der skal præstere en konkret rådgivning, danner grundlaget for vurderingen af ansvaret. Selvom dette er udgangspunktet, er problemet imidlertid, at kontraktforholdet mellem parterne ikke altid er afgørende for ansvarsgrundlaget.⁶⁹ Dette kommer særligt til udtryk, når rådgiveren udover kontraktens rammer er underlagt en række branchenormer og god skik regler indenfor den specifikke branche. På den måde opstår der en hybrid mellem de forhold og forventninger, der foreligger i kontrakten og de sædvanlige normer indenfor branchen, der fungerer som udfyldende regler i kontrakten.⁷⁰

Udover ansvar i medfør af det aftalte, kan skadegørende adfærd ikke alene have indflydelse på klienten, men også på potentielle tredjemænd. Tredjemænd kan i forbindelse med en indgået aftale lide skade som følge af den rådgivning, der er ydet mellem den professionelle rådgiver og klienten. Se eksempelvis hertil U 2024.746 H (Bech-Bruun sagen), hvor en advokats

⁶⁷ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 30.

⁶⁸ Langsted, *Rådgivning I, Det professionelle erstatningsansvar*, 1. udgave, 2004, s. 129.

⁶⁹ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 30.

⁷⁰ Langsted, *Rådgivning I, Det professionelle erstatningsansvar*, 1. udgave 2004, s. 146.

skatterådgivning i form af en legal opinion blev fundet at have medført skade på en tredjemand, i dette tilfælde Skattestyrelsen.

Afhængigt af rådgivningsområdet, kan der opstå variationer i henholdsvis kontrakter og normer for god skik som udgangspunkt for den ydelse, der skal præsteres. På den ene side kan der skeles til de mere særegne områder for rådgivning, hvor der ikke foreligger klare branchenormer og regler for god skik. I stedet må der tages udgangspunkt i den kontrakt, der er indgået mellem parterne. På den anden side findes situationer, hvor der er indgået en kontrakt, der omfatter en branches sædvanlige ydelser. Her kan der samtidig foreligge kutymemæssige krav til den ydelse, der skal præsteres. De kutymemæssige krav til eksempelvis god advokatskik vil spille ind som et sidestykke til den kontraktretligt regulerede aftale parterne imellem. I situationen bliver spørgsmålet ved en potentiel ansvarsvurdering, hvorvidt rådgiveren har forbrudt sig mod de kontraktuelt fastsatte vilkår eller de udfyldende regler, der kan udledes af kutymemæssige normer indenfor faget.

I nogle situationer, vil der opstå sammenfald, der både kan findes reguleret af kontrakten og normer for god skik, mens der i andre vil opstå situationer, hvor en konkret rådgivning kun vil være ansvarspådragende ud fra enten de kontraktligt fastsatte forhold eller de sædvanlige branchenormer. Se som eksempel hertil TBB 2001.602, hvor rådgiveren ifaldt erstatningsansvar for projektfejl.

TBB 2001.602: R1 var antaget som rådgiver til en særdeles omfattende anlægsentreprise, hvor der blandt andet skulle opføres en tunnel. Imidlertid opstod der tvivl om tunnelens bæreevne som følge af væsentlige fejleregninger fra R1. Som følge af fejlen antog bygherren rådgiver R2, med henblik på omprojektering for at udbedre fejlen. Imidlertid fandt voldgiftsretten at antagelsen af R2 til omprojektering havde været unødvendig, eftersom R1 i løbet af 1-2 måneder kunne have udarbejdet nye beregninger der ville medføre at BH kunne fortsætte uden omprojektering. Herefter blev R1 alene ansvarlig for fejl, der var en direkte, påregnelig og adækvat følge af de forkerte beregninger.

Til forskel fra TBB 2001.602 ses TBB 2017.813, hvor en rådgiver blev pålagt erstatningsansvar for ikke at have påset en garantistillelse i overensstemmelse med aftalen.

TBB 2017.813: Bygherre BH antog rådgiver R til teknisk rådgivning og bistand i forbindelse med en om- og tilbygning. Efterfølgende indgik BH en byggeadministrationsaftale med R, hvorefter R forpligtede sig til at drage omsorg for, at alle væsentlige dokumenter, herunder sikkerhedsstillelse fra entreprenører, forelå og blev opbevaret i original udgave på forsvarlig vis. Efter byggeriets afslutning går entreprenør TE konkurs. Imidlertid havde rådgiver R forsømt at sikre, at der forelå en entreprenørgaranti fra TE. Landsretten fandt herefter, at rådgiver R var ansvarlig for det af BH lidte tab, som følge af den aftale, der var indgået mellem BH og R.

Situationerne giver anledning til problemerne med generelt at fastsætte, hvorvidt professionsansvaret kan kategoriseres som et ansvar i eller udenfor kontrakt og er samtidig medvirkende til konklusionen, at der vanskeligt kan fastsættes en generel kategorisering af ansvaret og den agtpågivenhed, der skal udvises af rådgiveren.⁷¹

Sondringen bliver yderligere nuanceret, når der tages hensyn til kontraktretlige betragtninger i forbindelse med fastsættelsen af ansvarsgrundlaget, frem for deliktretlige betragtninger. Hvis der tages udgangspunkt i den kontrakt, der er indgået mellem parterne, vil det være kravene til ydelsen heri, som danner rammerne for bedømmelsen af, hvorvidt den professionelle rådgiver har præsteret en god ydelse. Som eksempel kan nævnes advokaten, der rådgiver indenfor et konkret område, som eksempelvis fast ejendom, hvor opdraget konkret begrænses til ikke at tage hensyn til skattemæssige forhold, der ellers normalt følger af den disposition, der rådgives om.⁷² Det relevante er, at parterne har haft mulighed for at forventningsafstemme kravene til den ydelse, der skal præsteres, herunder også at begrænse ydelsen, som i det fremførte eksempel.

Selvsamme eksempel med advokaten, der skal rådgive om en konkret disposition, kan også forekomme i deliktretlig sammenhæng. Modsat føromtalte, vil rådgivningen således ikke være underlagt de kontraktsretlige rammer, men i stedet skulle bedømmes ud fra den allerede behandlede tærskel for den almindelige gode rådgivning indenfor faget og sammenholdes med branchenormer og regler om god skik.

⁷¹ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 31.

⁷² Langsted, *Rådgivning I, Det professionelle erstatningsansvar*, 1. udgave, 2004, s. 130-131.

Ud fra det deliktretlige udgangspunkt er den udeladte rådgivning om skatteretlige konsekvenser i eksemplificeringen muligvis omfattet af kravene til den almindelige gode ydelse. Modsat det kontraktretlige udgangspunkt er forskellen hovedsageligt, at der ikke foreligger en forudgående forhandling og forventningsafstemning mellem parterne om de gensidige ydelser, hvilket kan give udslag i de krav, der kan stilles til den konkrete rådgivning.⁷³ Denne sondring er derfor af væsentlig betydning for vurderingen af den agtpågivenhed, der skal påvises. Det skyldes, at der teoretisk kan være betydelige forskelle i de forventninger, der stilles til rådgivningen.

Modsat eksemplet, hvor forventningerne til den rådgivning der ydes begrænses, kan en advokat også udvide sin ydelse, eksempelvis ved at påtage sig også at yde økonomisk rådgivning som sidestykke til den juridiske. Dette vil være udtryk for en udvidelse af de forventninger, der kan stilles til den juridiske rådgiver. Som bidrag til sondringen ses udgangspunktet i tilfælde hvor den, der påtager sig et konkret fagligt hverv uden at have den fornødne ekspertise, må bedømmes ud fra samme culpanorm som den almindelige gode rådgiver indenfor faget. På den måde må den juridiske rådgiver, på det kontraktretlige grundlag, tillige yde økonomisk rådgivning til klienten. Rådgiveren skal således rådgive om økonomiske dispositioner, hvorefter han bedømmes under samme culpanorm som en fagmand indenfor området.

Problemstillingen sættes på spidsen i de tilfælde, hvor der kontraktligt nedfældes betingelser, der tillader rådgiveren at præstere en ydelse, der afviger fra den sædvanlige gode ydelse på området. Situationen giver anledning til en diskussion af, hvorvidt culpavurderingen må foretages med udgangspunkt i kontrakt frem for delikt. Nærværende kan særligt have en betydning i forhold til skade, der forvoldes en udenforstående tredjemand, der påvirkes negativt af kontraktretlige begrænsninger mellem rådgiveren og klienten. Det er hidtil uafklaret i praksis, hvorvidt de enkelte situationer indenfor professionsansvaret skal underlægges kontrakt- eller deliktansvar, eller begge.⁷⁴

Sondringen mellem henholdsvis kontrakt- eller deliktsansvar kan i de enkelte tilfælde have betydning for udmålingen af erstatningsansvaret. Den vil imidlertid i mange situationer ikke være udslagsgivende for retsstillingen, såfremt der foreligger overensstemmelse i de krav til rådgivningen, der udledes af aftalen og reglerne om god skik og branchenormer for

⁷³ Langsted, *Rådgivning I, Det professionelle erstatningsansvar*, 1. udgave, 2004, s. 131.

⁷⁴ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 31.

rådgivningen.⁷⁵ Rubriceringen af ansvarsgrundlaget må derfor bero på de konkrete omstændigheder i de enkelte situationer, eftersom der vanskeligt kan fastsættes en klar linje for praksis på området.

3.4. Resultat- og indsatsforpligtelser

Når en professionel rådgiver, herunder advokater, påtager sig opgaven at præstere konkrete ydelser, kan disse ydelser overordnet opdeles i to kategorier; resultatforpligtelser og indsatsforpligtelser. Sondringen mellem de to former for ydelser har betydning for professionsansvaret, og rammerne for det ansvar, en rådgiver kan pådrage sig.

3.4.1. Resultatforpligtelser

Kendetegnet ved resultatforpligtelsen består i målet for den ydelse, der skal præsteres. Ved resultatforpligtelsen er formålet, som det ligger i ordet, at præstere et konkret resultat.⁷⁶ Selvom resultatforpligtelser oftest forekommer i relation til eksempelvis entreprisekontrakter, hvor der ofte skal præsteres et konkret byggeri, kan der opstå flere situationer, hvor en rådgiver tillige rent obligationsretligt er pålagt at præstere et konkret resultat.⁷⁷ Eksempler er advokatens udfærdigelse af et testamente eller indlevering og registrering af et varemærke. Fælles for de nævnte eksempler er, at der ikke kun kræves en konkret indsats, men også et resultat som følge af indsatsen. Det faktum, at et konkret resultat kan identificeres, betyder også, at vurderingen af, hvorvidt rådgiveren rent obligationsretligt har præsteret sin ydelse, oftest bliver lettere tilgængelig. Det er således nemmere at afgøre, hvorvidt advokaten har udfærdiget et testamente, der er egnet til situationen, eller hvorvidt advokaten har fået varemærket registreret. Se eksempelvis hertil U 2008.2323 V, der omhandlede en advokats fejlagtige udfærdigelse af et testamente.

U 2008.2323 V: Sagen omhandlede en advokats udfærdigelse af et testamente for ægteparret H og M. Efter M's død blev H imidlertid pålagt at betale en boafgift på 1.4 millioner kroner. Efterfølgende rejste H et erstatningskrav mod advokaten under henvisning til fejlagtig rådgivning. Landsretten lagde til grund, at der var tale om en klar faglig fejl, og advokaten blev som følge heraf pålagt et erstatningsansvar.

⁷⁵ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 94.

⁷⁶ Bryde Andersen, *Lærebog i Obligationsret I*, 5. udgave, 2020, s. 86.

⁷⁷ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 67-68.

Sagen illustrerer resultatforpligtelsen i forbindelse med advokatens udfærdigelse af et testamente for klienterne H og M. Det forelå i den forbindelse klart, at advokaten ganske vist havde udarbejdet et testamente, men at dette testamente var behæftet med fejl. Advokaten fandtes derfor ikke at have opfyldt den foreliggende forpligtelse til at udarbejde et testamente, der tilgodeså H og M's skattemæssige interesser på behørig vis, og han opfyldte dermed ikke sin resultatforpligtelse.

3.4.2. *Indsatsforpligtelser*

Modsat resultatforpligtelsen, findes også muligheden for at indgå obligationsretlige dispositioner, der kræver en konkret indsats fra rådgiveren. Disse behandles i teorien som indsatsforpligtelser.⁷⁸ Fælles for indsatsforpligtelserne er kravet om at levere en konkret indsats som realkyldelse i kontraktsforholdet. Til forskel for resultatforpligtelsen, er der således ikke fastlagt ét konkret resultat for den rådgivning der ydes, men nærmere en konkret indsats.⁷⁹ Typisk ses indsatsforpligtelser i forbindelse med rådgivning, når der vanskeligt kan fastsættes ét konkret resultat, eller hvor det konkrete resultat vanskeligt kan garanteres. Se eksempelvis hertil FED 2019.58 Ø.

FED 2019.58 Ø: Sagen omhandlede en landmands investering i et transport- og male-blandeanlæg. I forbindelse med investeringen, havde landmanden indhentet rådgivning fra et landbrugsrådgivningsfirma, som skulle beregne et tilskud, der skulle tilfalde landmanden som følge af energibesparelser på det nye anlæg. Imidlertid var beregningerne fejlagtige i forhold til det anlæg, der faktisk blev opført. Landsretten fandt, at rådgivningsfirmaets beregninger havde været misvisende eller fejlagtige, og at de dermed havde handlet ansvarspådragende. Imidlertid anførte Landsretten i sin begrundelse, at der alene var tale om en indsatsforpligtelse fra rådgiverens side, og at landmanden derfor ikke kunne kræve at blive stillet som om tilskuddet var ydet til fulde.

I sagen fandtes et selskab i forbindelse med sin rådgivning ikke at have påtaget sig en resultatforpligtelse. Som øvrige eksempler herpå kan nævnes forsvarsadvokaten i en straffesag, eller advokaten, der påtager sig at føre en retssag på vegne af sin klient. Fælles for de nævnte eksempler er, at der vanskeligt kan garanteres eller fastsættes et resultat for rådgivningen. Den

⁷⁸ Bryde Andersen, *Lærebog i Obligationsret I*, 5. udgave, 2020, s. 86.

⁷⁹ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 68.

tiltalte i straffesagen eller den stævnedes klient må derfor lade sig acceptere med rådgiverens bedste indsats for at opnå et givent resultat.⁸⁰ Særligt må det bemærkes, at vurderingen af indsatsforpligtelsen i høj grad beror på de konkrete omstændigheder, herunder rådgiveren, situationen og formålet med rådgivningen. Derudover er det relevant at iagttage, hvorvidt opdraget angår et givent resultat, eller om der udelukkende foreligger en indsatsforpligtelse.

3.5. Hoved- & biforpligtelser:

Som yderligere modifikation til ydelsen findes sondringen mellem hoved- og biforpligtelser. Sondringen er særligt relevant, når det skal afgøres, hvorvidt der er tale om brud på henholdsvis hoved- eller biforpligtelsen ved udmålingen af et eventuelt erstatningsansvar. Ydermere er sondringen fremtrædende ved behandlingen af advokatens ansvar over for tredjemand, der i nogle henseender findes udledt af en biforpligtelse over for den udenforstående tredjemand.

Overordnet omhandler sondringen mellem hoved- og biforpligtelser differentieringen mellem forskellige ydelser inden for samme aftale. Det hører til sjældenheden, at en aftale alene indeholder én enkelt konkret definerbar ydelse. Typisk udgør en aftale om levering af en konkret ydelse, i dette tilfælde rådgivning, ikke udelukkende rådgivning om ét specifikt opdrag, men også indtil flere øvrige og tilstødende punkter. Som eksempel kan fremsættes en testators bestilling af et testamente ved sin advokat. Selvom der ganske vist udelukkende er bestilt et testamente, vil der i flere tilfælde foreligge øvrige problemstillinger, som ikke kan udelades fra advokatens rådgivning om testators testamente. Eksempelvis vil udfærdigelsen af testamenter i nogle sammenhænge give anledning til rådgivning om skattemæssige forhold, mens opdraget kan give anledning til overvejelser, der grænser til rådgivning om fast ejendom og øvrige civilretlige problemstillinger. I tillæg til oprettelsen af testamentet, opstår derfor også flere øvrige problemstillinger, der tillige skal omfattes af rådgivningen. Disse omtales i teorien som biforpligtelser eller accessoriske ydelser. Deraf opstår sondringen mellem hoved- og biforpligtelser, der i teorien er formuleret således;

I denne mangfoldighed af ydelser er obligationsretten nødt til at skære igennem og udskille visse ydelser som mere centrale end andre. Derfor sonderer dansk (og nordisk) obligationsret generelt mellem hovedydelse og biforpligtelser. Hovedydelse kan kort karakteriseres som dem, der bragte parterne sammen i aftalen, og uden hvilke, aftalen ikke var blevet indgået.

⁸⁰ Bryde Andersen, *Lærebog i Obligationsret I*, 2020, s. 86.

Biforpligtelserne omfatter de ledsagende ydelser mv., som i større eller mindre grad må til, for at hovedydelsen kan tjene det aftalte formål.⁸¹

Deraf udledes det, at hovedydelsen skal udskilles som den væsentligste og bærende del af aftaleforholdet, mens biforpligtelsen karakteriseres som ledsagende ydelser, der medvirker til, at hovedydelsen kan tjene det, aftalte formål. I eksemplet med testamentet ovenfor, kan det siges, at testamentet er den bærende ydelse for tilvirkningen af aftaleforholdet. Samtidig kan testamentet vanskeligt opfylde testators forventninger, såfremt det ikke tager højde for eventuelle fordelagtige skattemæssige dispositioner, eller forhold vedrørende fast ejendom. På den måde virker den tilstødende rådgivning som ledsagende ydelser til den bærende ydelse i aftaleforholdet.

3.6. Variationer i ansvarsbedømmelsen

Udover differentiering mellem hoved- og biforpligtelser i de konkrete rådgiver situationer, nuanceres rådgiverens ansvar yderligere i teorien. Her diskuteres det, om der foreligger situationer indenfor rådgiveransvaret, herunder særligt advokatansvaret, hvor der er tale om enten generalist- eller specialist rådgivning.⁸² Dette behandles nærmere nedenfor.

3.6.1. Generalist og specialist

Som behandlet ovenfor, kan det blandt andet have betydning for vurderingen af ansvaret, hvorvidt der er tale om henholdsvis ”generalister” eller ”specialister”. Sondringer har størst praktisk relevans inden for advokatansvaret, mens den kan have en vis aktualitet indenfor andre brancher. Sondringen mellem disse to kategorier af rådgivere, kan konkret have betydning for ansvarsvurderingen, når en advokat har ageret som specialist på et givent område.⁸³ Det er gennemgået, at professionsansvaret udgør en skærpelse i målestokken for agtpågivenheden. Sondringen mellem generalister og specialister udgør et tilfælde, hvor målestokken for agtsomhed varierer yderligere.⁸⁴ Det er relevant i diskussionen af, hvorvidt en rådgiver alene skal bedømmes ud fra, hvordan en god professionel ville have optrådt, eller i stedet skal sammenlignes med fagets dygtigste rådgivere.⁸⁵ Den stigende tendens til specialisering i

⁸¹ Bryde Andersen, *Lærebog i obligationsret I*, 5. udgave, 2020, s. 72

⁸² Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 69-70.

⁸³ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 68.

⁸⁴ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 34.

⁸⁵ *Ibid.*, s. 69.

samfundet giver anledning til flere af denne slags overvejelser, særligt inden for advokaterhvervet.⁸⁶

3.6.1.1. Generalist

Det at være generalist betyder i daglig tale at være alment kompetent indenfor flere forskellige discipliner eller opgaver. Efter definitionen vil der typisk være tale om en rådgiver, i dette tilfælde en advokat, der er alment kompetent indenfor flere juridiske discipliner. Dette har naturligt sin plads i den teoretiske vurdering af ansvaret for udførelsen af de konkrete opgaver og definitionen på det at være generalist. Særligt for karakteriseringen af generalistadvokaten kan det siges, at vedkommende rådgiver, ikke forventes at have et indgående og særpræget kendskab indenfor et specifikt juridisk område. Sondringen eksemplificeres i U.1985.489 H, hvor en advokat havde ydet skattemæssig rådgivning i forbindelse med behandlingen af et dødsbo.

U 1985.489 H: Sagen angik spørgsmålet om, hvorvidt advokaten, ved sin rådgivning, havde handlet ansvarspådragende, da arvingerne efterfølgende ved rådførsel med en revisor blev opmærksomme på, at afregningen til skat kunne have været undgået i forbindelse med dødsboets slutning. Imidlertid fandt Højesteret ikke, at den pågældende, alternative, skattemæssige disposition var alment kendt i advokat kredse og frifandt herefter advokaten under henvisning til, at denne ikke burde have været bekendt hermed.

Sagen statuerer et eksempel på et tilfælde, hvor der ikke findes en berettiget forventning om et særligt kvalificeret rådgivningsopdrag. Sagen giver anledning til at overveje, om udfaldet havde været et andet, hvis der i stedet var blevet søgt rådgivning hos en særligt kyndig skatteadvokat. Skatteadvokaten ville mere sandsynligt have været bekendt med den konkrete disposition, der ikke kunne forventes af generalistadvokaten.⁸⁷

3.6.1.2. Specialist

Modsat generalister er det naturligt, at en specialist indenfor et givent område er særligt kyndig indenfor et givent område. Dette indikerer et særpræget og indgående kendskab til det pågældende område. Uanset området, må betydningen af det at være specialist i et vist omfang

⁸⁶ Ibid., s. 34-35.

⁸⁷ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 69-70.

kunne henføres og fortolkes i overensstemmelse med den berettigede forventning om en særligt kvalificeret ydelse, der ydes af en af fagets dygtigste. Begrebet fagets dygtigste ses tillige repræsenteret i den juridiske teori i forbindelse med behandlingen af professionsansvaret. Her antages det, at der kan opstilles en yderligere modifikation af culpa-målestokken indenfor professionsansvaret.⁸⁸ Som eksempel kan nævnes advokaters markedsføring af dem selv som skattespecialister og lignende specialiseringsområder.

Som behandlet ovenfor, skal rådgiveren i forbindelse med professionsansvaret have præsteret en sædvanlig god ydelse indenfor det givne fagområde. Denne sædvanlige gode ydelse er sammenlignelig med den målestok, der gælder for generalistadvokaten, der ikke har nogle særlige eller indgående evner indenfor specifikke retsområder. Omvendt skal specialistadvokaten netop forestille at have indgående og særpræget kendskab til ét eller måske flere, specifikke retsområder. I forbindelse med dette behandles det i teorien, om der gælder en skærpelse af culpa-målestokken, når man enten har udgivet sig for at være specialist eller har ageret i overensstemmelse dermed.⁸⁹ I den henseende fremhæves begrebet “optimus-standard”, også betegnet fagets dygtigste udøvere. Det afvises overvejende, at der kan gælde en sådan generel “optimus standard” indenfor professionsansvaret, der medfører at al rådgivning skal behandles ud fra standarden for fagets dygtigste. Dog er spørgsmålet, om denne skærpede målestok kan antages at gælde i forbindelse med sondringen mellem generalister og specialister.⁹⁰ Til dette spørgsmål, er det rimeligt at antage, at en høj grad af specialisering indenfor et givent område berettiget kan indgå i forbindelse med domstolenes culpabedømmelse i en konkret sag.⁹¹ Dette underbygges tillige i resultatet af den ovenfor behandlede U 1985.489 H modsætningsvist. Hertil er det pointeret i teorien, at:

“I sidste ende vil det være op til domstolene i det konkrete tilfælde at tage stilling til, hvorvidt det, at en advokat eksempelvis markedsfører sig som specialist, skal have en betydning ved fastlæggelsen af ansvarsnormens konkrete indhold, men det forekommer sandsynligt, at en høj grad af faktisk specialisering også kan – i modsætning til skal – indgå som et moment i en culpabedømmelse.”⁹²

⁸⁸ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 70.

⁸⁹ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 34.

⁹⁰ *Ibid.*, s. 34.

⁹¹ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 70.

⁹² *Ibid.*, s. 71.

Som det fremgår, antages sondringen i sidste ende at bero på de konkrete omstændigheder og domstolenes vurdering heraf. Imidlertid er det sandsynligt, at en høj grad af faktisk specialisering kan indgå som et moment i vurderingen.

Det må af det ovenstående udledes, at der i praksis foreligger en sondring mellem almene advokater og advokater, der agerer som specialister indenfor fagområder. Fælles for ovenstående sondringer mellem generalister og specialister kan det siges, at vurderingen i høj grad beror på den berettigede forventning, der stilles ved rådgivningens opdrag. Det er begrundet i, at domstolene ved culpabedømmelsen kan inddrage grader af specialisering i culpabedømmelsen i konkrete sager, mens det modsatte tilfælde er underbygget af U 1985.489 H.

3.6.2. Branchenormer

Når spørgsmålet om den almindelige gode ydelse aktualiseres for generalistrådgivere, og i nogle tilfælde specialistrådgivere, bliver det relevant at iagttage branchenormer indenfor de specifikke brancher. Branchenormer tjener som en generel rettesnor for, hvad der almindeligvis må forventes af en rådgiver indenfor et givent fagligt område. Eksempelvis kan nævnes branchenormer inden for juridisk rådgivning, hvor især god advokatskik er fremtrædende. Et andet eksempel er i revisionsbranchen, hvor en tilsvarende god revisionsskik gør sig gældende. Fælles for begge eksempler er, at de kodificerede normer for god skik på de konkrete områder danner en ramme om, hvad der almindeligvis må forventes af en rådgiver indenfor branchen. Tilsvarende normer kan udledes af andre brancher underlagt en given professionsstandard, hvad enten der er tale om god håndværksmæssig skik for håndværkere eller god skik for finansielle virksomheder. De ovenfor nævnte eksempler findes alle nedskrevne, og kan derfor karakteriseres som lovbestemte branchenormer.⁹³ Fælles for flere af de lovbestemte branchenormer er, at de er offentligretligt regulerede, og dermed kan danne et grundlag for et erstatningsansvar.⁹⁴

Modsat de lovbestemte branchenormer, findes også ulovbestemte branchenormer, der alene kan udledes af konkrete og sædvanlige kutymer indenfor branchen. Typisk ses disse i udtalelser

⁹³ Se hertil Bekendtgørelse om god skik for juridisk rådgivning (BEK nr. 1270 af 15/12/2023), Revisorloven (LBK nr. 1219 af 31/08/2022) og Bekendtgørelse om god skik for finansielle virksomheder (BEK nr. 330 af 07/04/2016).

⁹⁴ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 36.

fra brancheorganisationer eller ved udfærdigelse af en række vilkår, der efterfølgende tiltrædes af interessenterne i branchen. Et eksempel herpå er de almindelige betingelser indenfor arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomheder, også kendt i fagsprog som AB18 og AB 92. AB18 og AB92. Disse er eksempler på “agreed documents”, hvilket er dokumenter tiltrådt gennem forhandling fra byggeriets parter, herunder brancheorganisationer og entreprenører. Selvom dokumenterne ikke er udslag af lovfastsatte normer, tjener de alligevel som en udfyldende ret for, hvad der almindeligvis må forventes indenfor branchen.⁹⁵

Når det hævdes, at “agreed documents” kan tjene som en udfyldende ret, skyldes det hovedsageligt, at de vedtagne normer er et udslag af enighed indenfor branchen. På den måde kan de indeholde udfyldende entrepriseret, herunder ved fordeling af ansvar og risiko inden for branchen, som udmønter sig i branchens normer.⁹⁶ Det betyder også, at dokumenterne kan tjene som et grundlag for at statuere et ansvar, såfremt der foreligger handlinger eller undladelser, der afviger fra normerne i branchen. Modsat overtrædelse af offentligretlige normer, er overtrædelse af branchenormer ikke nødvendigvis tilstrækkelige til at etablere et eventuelt ansvar, eftersom normerne alene er udfærdiget af private interessenter.⁹⁷

Fælles for de førnævnte branchenormer er, at de i udpræget grad tjener som grundlag for culpavurderingen i tråd med den stigende specialisering inden for fagområder. Ved vurderingen af skadevoldende handlinger kan domstolene vanskeligt have kendskab til alle fagområder, og særligt specialområder indenfor konkrete brancher. I sådanne brancher tjener de gennemgåede normer som et bidrag til domstolenes fortolkning af professionsansvaret.⁹⁸ I tråd dermed er det nærliggende at inddrage betragtninger om god skik og øvrige normer indenfor de konkrete brancher, herunder især dem, der er udfærdigede af specialister indenfor branchen.⁹⁹ Som et eksempel på en konkret situation hvor der inddrages branchenormer ses U 2023.5244 H.

U 2023.5244 H: Spørgsmålet i sagen var, hvorvidt nogle arbejder i en andelsbolig, havde karakter af forbedringsarbejder og dermed kunne tillægges andelsboligens vurderingspris. Såfremt der var tale om vedligeholdelsesarbejder, kunne disse ikke tillægges boligens pris. I

⁹⁵ Iversen, *Entrepriseret*, 4. udgave, 2015, s. 11.

⁹⁶ *Ibid.*, s. 11.

⁹⁷ Bønsing, *Brancheregler og Brancheprocess*, 1. udgave, 2001, s. 57.

⁹⁸ *Ibid.*, s. 57.

⁹⁹ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 37.

forbindelse med sagens resultat anførte Højesteret, ved inddragelse af ABF-håndbogen (håndbog for branchenormer indenfor private andelsboligforeninger), at der var tale om forbedringsarbejder, henset til, at denne håndbog ikke udtømmende angiver, hvad der er forbedringsarbejder.

Ovenstående sag illustrerer domstolenes inddragelse af relevante branchenormer som fortolkningsbidrag i forbindelse med afgørelsen i sager, der kræver et særligt eller indgående kendskab til normerne indenfor den specifikke branche. I tråd med dette ses afgørelsen i FED 2016.222 Ø, hvor en underentreprenør fandtes at være ansvarlig for ledningsbrud som følge af manglende iagttagelse af branchenormer.

FED 2016.222 Ø: Spørgsmålet i sagen var, hvorvidt underentreprenøren havde pådraget sig erstatningsansvar i forbindelse med et ledningsbrud under udførslen af gravearbejder. Landsretten fandt under iagttagelse af gældende normer for etablering af ledningsnet, at underentreprenøren burde have foretaget forundersøgelser og have indhentet supplerende oplysninger, som beskrevet i branchenormen, inden iværksættelsen af arbejderne. Landsretten fandt i øvrigt, at underentreprenøren var underlagt en skærpet agtpågivenhed ved udførelsen af styret underboring.

Sagen illustrerer betydningen af branchenormer ved fastlæggelsen af professionelles ansvar i erhvervsudøvelsen. Branchenormen er også i den henseende udslagsgivende for ansvar over for tredjemand, i form af ledningsejeren, som i sagen tildeles erstatning for skaden. I tillæg hertil belyser dommen, at entreprenøren befandt sig i et skærpet ansvarsmiljø på grund af den specialiserede opgave, der skulle udføres.

Udover at tjene som en rettesnor til at fastlægge rammerne for en skadevoldende handling, og det erstatningsansvar, der følger deraf, er hensynet til branchenormer og regler om god skik også med til at definere culpavurderingen og teorien om culpans relativitet. Som allerede behandlet, afviger culpamålestokken indenfor professionsansvaret fra den almene culpamålestok. Iagttagelsen af specifikke branchenormer medfører således en kvalificering, og i nogle tilfælde skærpelse af de forventninger der almindeligvis kan stilles til en almindelig god rådgivning indenfor en branche.¹⁰⁰ Nærværende giver anledning til at overveje, om iagttagelsen

¹⁰⁰ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 56.

af branchenormer og regler om god skik er en af de primære årsager til, at professionsansvaret omtales som et skærpet culpaansvar. Deraf må det udledes, at branchenormer og god skik regler i nogle tilfælde vil medføre en yderligere skærpelse af culpaansvaret og dermed en strengere retlig ansvarsvurdering for den professionelle rådgiver.¹⁰¹

3.7. Bevisbyrderegler

Særligt relevant ved fastlæggelsen af et eventuelt erstatningsansvar, bliver det at fastlægge kravene til bevisbyrden og hvilken part, der i de enkelte tilfælde bærer denne. I dansk ret findes der to former for bevisbyrder, henholdsvis ligefrem bevisbyrde og omvendt bevisbyrde.¹⁰² Omvendt bevisbyrde kaldes også præsumptionsansvar. Udgangspunktet i erstatningssager er ligefrem bevisbyrde, hvor den skadelidte, der ønsker at aktualisere et erstatningskrav overfor skadevolderen, bærer bevisbyrden for opfyldelse af erstatningsansvarsbetingelserne. Dog kan nogle situationer indenfor erstatningsretten give anledning til, at bevisbyrden ændres til et præsumptionsansvar. Det vil sige, at bevisbyrden vendes, således at det er skadevolderen, der skal bevise, at dennes handlinger ikke har øget eller medført risikoen for den lidte skade. Præsumptionsansvaret ses blandt andet inden for området for professionsansvar.¹⁰³

Overordnet omhandler sondringen mellem de to bevisformer, hvorvidt det er retfærdigt, at den skadelidte skal bære bevisbyrden i nogle situationer, hvor denne har begrænset adgang til at skaffe beviser for sin anklage. Et praktisk eksempel ses i afgørelsen i U 2015.248 V, hvor en borger var faldet over en forhøjet fortovsflise, som kommunen i mellemtiden havde udbedret.

U 2015.248 V: S var faldet over en forhøjet fortovsflise tæt ved sit hjem og havde pådraget sig faldskader som følge deraf. S rettede herefter henvendelse til kommunen med henblik på at opnå erstatning for den lidte skade. I mellemtiden udbedrede kommunen forholdene på ulykkesstedet uden at dokumentere forholdene på stedet og uden at give S mulighed for at sikre sig bevis. Vestre Landsret fandt herefter, at kommunen måtte bære bevisbyrden for at flisens ujævnhed ikke skyldtes forhold, der kunne henregnes kommunen. Kommunen kunne ikke bevise, at flisen ikke var ujævn udover bagatelgrænsen, og at kommunen ikke havde haft mulighed for at udbedre forholdet. Kommunen havde derfor handlet ansvarspådragende.

¹⁰¹ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 39.

¹⁰² Hørlyck, *Bevisbyrden i civile sager*, 1. udgave, 2020, s. 47- 48.

¹⁰³ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 471.

Ovenstående sag illustrerer et eksempel på en situation, hvor det er vanskeligt for den skadelidte at bære sin bevisbyrde, eftersom det skadevoldende forhold var blevet udbedret. Her fandt retten det i stedet mere nærliggende at pålægge kommunen at bære bevisbyrden.

Sondringen mellem formerne for bevisbyrde er relevant, når der sondres mellem henholdsvis resultat- og indsatsforpligtelser for rådgivere i forbindelse med professionsansvar. I tilfælde hvor parterne har indgået en aftale og dermed er i et kontraktforhold, kan kontraktforholdet medføre et præsumptionsansvar for rådgiveren.¹⁰⁴ I tilfælde, hvor der er indgået aftaler om en resultatforpligtelse, vil forpligtelsen kunne medføre et præsumptionsansvar for den professionelle rådgiver, eftersom klienten alene skal godtgøre, at der ikke er præsteret en rigtig ydelse, mens den professionelle må bevise, at den lidte skade ikke kan henregnes til dennes forhold.

Når der er tale om en resultatforpligtelse, kan det tilmed stadig påhvile klienten at bevise, at der ikke er præsteret en rigtig ydelse. Tilsvarende ved indsatsforpligtelser er det nødvendigt for klienten at påvise, at der ikke er præsteret en almindelig god rådgivning. Præsumptionsansvaret kan derfor falde sammen med det almindelige culpaansvar og udgangspunktet om ligefrem bevisbyrde.¹⁰⁵ Selvom der kan opstilles disse overordnede udgangspunkter, vil der stadig i praksis kunne opstå eksempler på situationer, hvor udgangspunkterne fraviges. Se eksempelvis hertil FED.1997.1726 V hvor Landsretten fandt en advokat nærmest til at sikre sig bevis vedrørende den rådgivning der var ydet til klienterne.

FED.1997.1726 V: Sagen omhandlede et salg af en fast ejendom til køberne B og C. Sælger A, havde antaget advokat D til at bistå salget ved udarbejdelse af nogle beregninger vedrørende et sælgerpantebrev. Disse beregninger var forkerte, hvorefter B og C anlagde sag mod A med påstand om tilbagebetaling af det for meget erlagte. A påstod frifindelse og adciterede samtidigt advokat D, med henvisning til, at D havde pådraget sig ansvar. Byretten fandt det ikke bevist, at D havde ydet den fornødne rådgivning i forbindelse med kurssikring, og D blev pålagt at betale erstatning til A. Sagen blev af D anket til Landsretten, der efter bevisførelsen fandt, at D var nærmest til at bære bevisbyrden for, at rådgivning om kurssikring havde fundet

¹⁰⁴ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 39.

¹⁰⁵ Ibid., s. 39.

sted. Det blev herefter ikke fundet bevist, at denne rådgivning havde fundet sted. D havde derfor pådraget sig ansvar overfor A som følge af den manglende rådgivning.

Ovenstående sag illustrerer en situation, hvor det er vanskeligt for skadelidte, A, at bære bevisbyrden for den mangelfulde rådgivning. Som det fremgår af sagen, finder Landsretten efter bevisførelsen, at advokaten er nærmest til at bære bevisbyrden for, at der er præsteret en ydelse, og at denne har været korrekt. Det må dog anføres, at der ikke kan lægges en klar linje for sondringen mellem udgangspunktet om ligefrem bevisbyrde og præsumptionsansvaret. I forlængelse heraf, kan det ikke generelt siges, at professionsansvaret er underlagt et præsumptionsansvar.¹⁰⁶

4. Advokatansvar

En advokat påtager sig rollen som juridisk rådgiver for én eller flere klienter. Som juridisk rådgiver bistår advokaten sine klienter i forbindelse med behandling og afklaring af juridiske problemstillinger, såvel i retssager som ved anden rådgivning. Traditionelt er advokater også omtalt som enten prokuratorer eller sagførere. Betegnelserne udledes særligt af den traditionelle tilgang, hvor advokater gennem tiden eksklusivt har været tildelt hvervet at føre retssager. Undertiden har advokathvervet dog udviklet sig til at omfatte flere opgaver, der går videre end udelukkende at føre retssager.¹⁰⁷ Udover at omfatte flere opgaver som eksempelvis rådgivning og udfærdigelse af dokumenter, findes også tilfælde, hvor advokatens opgaver grænser til andre brancher, herunder eksempelvis revisionsbranchen, som beskrevet i afsnit 3.2.

4.1. Advokatens rolle

Opgaverne indenfor juridisk rådgivning er underlagt en konstant udvikling i tråd med samfundet. I de senere år ses en tendens til udpræget specialisering indenfor specifikke fagområder, mens der tillige er et øget fokus på forretningsmæssige områder og legal tech. Betegnelsen sagfører virker derfor en smule forældet, eftersom advokatens rolle i samfundet konstant er under udvikling og kontinuerligt tillægges yderligere indflydelse. I samme ombæring er det vigtigt at fastlægge rammerne for det, der berettiget må forventes af en advokat ved udøvelsen af dennes hverv. I den forbindelse er det nærliggende at definere, hvornår en advokat ved sin rådgivning har handlet ansvarspådragende overfor sin klient eller en udenforstående tredjemand. Retsplejelovens kapitel 12 fastsætter rammerne for beskikkelsen

¹⁰⁶ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder* I, 3. udgave, 2021, s. 39.

¹⁰⁷ Ibid., s. 67.

som advokat og udøvelsen af advokatvirksomhed. Heraf fremgår en række krav for beskikkelsen som advokat og i hvilke former, der må udøves advokatvirksomhed.¹⁰⁸ Særligt relevant for klassificeringen af advokatgerningen findes retsplejelovens § 126, stk. 1, der fastlægger følgende rammer for udøvelsen af advokaterhvervet;

”En advokat skal udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Advokaten skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger. Sagerne skal fremmes med den fornødne hurtighed.”

Udover de ovenfor oplyste, kan der fastlægges en række øvrige krav, som må stilles til den, der udøver advokathvervet. Kravene til advokaten findes i blandt andet lov om juridisk rådgivning, de advokatetiske regler, regler om god advokatskik. I tillæg hertil er forhold, der har betydning for advokatens ansvar, også aftalen med klienten, samt øvrige forskellige normer og sædvaner indenfor branchen. Tilsammen udgør disse forhold rammerne for den juridiske rådgivning.

4.2. Advokaters ansvar for juridisk rådgivning

I forbindelse med advokaters udøvelse af advokathvervet, ydes også juridisk rådgivning og bistand. Denne rådgivning er underlagt en række krav, som også inddrages ved udmålingen af et eventuelt erstatningsansvar. Kravene findes i både lov og i god skik regler, herunder i retningslinjer fra Advokatrådet, der bedømmes ved Advokatnævnet. De relevante krav og grundlaget herfor behandles i særskilte afsnit nedenfor.

4.2.1. Grundlaget for ansvar

Som allerede behandlet, er advokaters rådgivning underlagt professionsansvaret. Det betyder, at advokater ved udøvelsen af deres hverv underlægges en kvalificeret culpa målestok. Professionsansvaret er et udslag af culpas relativitet, og ét af flere områder, hvor der kan siges at foreligge en kvalificeret, og i nogle tilfælde skærpet, culpavurdering. Det betyder, at der, frem for den almindelige objektiverede culpabedømmelse og den almindelige gode adfærd, må skeles til indholdet af en almindelig god rådgiver indenfor det specifikke fagområde. Dertil skal det tilføjes, at også advokaters ageren indenfor specialistområder kan have en indvirkning

¹⁰⁸ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, kapitel 1.2.

på ansvarets udmåling. Advokatens ansvar udmåles derfor ud fra den kvalificerede culpa målestok, hvor der frem for alt må ses på omstændighederne for skadens indtræden, aftalen, branchenormer, regler om god skik samt øvrige faktorer, der alle giver udslag i bedømmelsen af hvorvidt der er ydet en almindelig god rådgivning på et givent område.

4.2.2. De advokatetiske regler

Advokatsamfundet blev grundlagt i 1964 og har sidenhen fungeret som en fælles organisation for alle advokater i Danmark. Advokatsamfundet er dog ikke en traditionel brancheorganisation, da organisationen nærmere tjener at føre tilsyn med advokaterhvervet. Advokatsamfundet omfatter alle advokater, og ledes af advokatrådet, som er en ledende bestyrelse på 15 medlemmer. Det følger direkte af retsplejelovens § 143, at advokatsamfundet udgøres af samtlige danske advokater. Formålet med advokatsamfundet er at føre tilsyn og kontrol med medlemmerne, når de udøver juridisk rådgivning i deres virke som advokater. Som rettesnor for de tilsyns- og kontrolfunktioner, der foretages af advokatsamfundet, findes de advokatetiske regler. Disse er udformet med henblik på at regulere advokatgerningen og danne rammerne for, hvad der i almindelighed, må forventes af den juridiske rådgiver.¹⁰⁹ Som det fremgår af kapitel 1 i de advokatetiske regler, er disse udviklet på baggrund af advokatnævnets og domstolenes praksis, og de har til formål at afspejle advokatrådets opfattelse af, hvad der er god advokatskik.

Ifølge retsplejelovens § 126 skal advokaten ved sit virke handle i overensstemmelse med god advokatskik. Bestemmelsen fremsætter nogle enkle retningslinjer for udøvelsen af virket som advokat, herunder at hvervet skal udføres *“grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger.”* Derudover fremføres det, at sagerne skal fremmes med *“den fornødne hurtighed”*. Bestemmelsen fungerer som en retlig standard for udøvelsen af advokaterhvervet. Den giver en række anvisninger til fastlæggelsen af de grænser, indenfor hvilke, advokaten må agere for at handle i overensstemmelse med reglerne om god skik.

Der kan lokaliseres en omfangsrig praksis, der har givet anledning til behandling af god skik, herunder karakterisering og udpensling af omfanget af bestemmelsen i retsplejelovens § 126 og definitionen af begrebet god advokatskik. Flere af disse sager omhandler tvivlsspørgsmål

¹⁰⁹ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 35.

vedrørende udstrækningen af kravene for god advokatskik, herunder definitionen, og hvilken indflydelse kravene om god advokatskik har på advokaters eventuelle ansvar. Se eksempelvis hertil U 2015.60 H, der omhandlede hvorvidt en advokat havde handlet i strid med god advokatskik og pådraget sig ansvar.

U 2015.60 H: Sagen omhandlede en advokats ekspeditionsfejl ved frigivelsen af et deponeret beløb, der blev deponeret til en konto, der var frit tilgængelig for C frem for en deponeringskonto. Det var i sagen uomtvistet, at der var handlet ansvarspådragende, mens sagen i stedet gav anledning til en vurdering af, hvorvidt der også var handlet i strid med god advokatskik. Særligt relevant var det, at det var advokatens erfarne sekretær, der havde forestået overførslen. Afgørelsen blev truffet ved dissens, hvorefter Højesterets flertal fandt, at der alene var tale om en fejl begået i den praktiske administration af sagen, hvilket ikke var i strid med god advokatskik. Omvendt fremsatte Højesterets mindretal det synspunkt, at der var tale om en forholdsvis grov fejl, der isoleret set havde medført, at klienten var stillet dårligere, og dermed måtte være en tilsidesættelse af god advokatskik.

Sagen er et eksempel på udfordringerne med generelt at rubricere begrebet god advokatskik, og den illustrerer indtil flere relevante synspunkter ved bedømmelsen heraf. Det fremkommer af sagen, at ikke alle culpøse handlinger er en tilsidesættelse af god advokatskik. I forlængelse heraf illustreres det, at der stilles forholdsvis store krav til advokatens varetagelse af klientens interesser. Imidlertid skal det bemærkes, at sagen blev afgjort ved dissens.

Modsat U 2015.60 H, foreligger der eksempler i praksis, hvor advokaters brud på god advokatskik også medfører et erstatningsansvar. Hertil eksempelvis U 2015.2846/2H, hvor en advokat havde forsømt at rådgive sine klienter tilstrækkeligt.

U 2015.2846/2H: Køberne K havde med advokatforbehold erhvervet en fast ejendom. Køberne K havde ud fra en liste tilbudt af ejendomsmægleren valgt advokat A. Efterfølgende kontaktede ejendomsmægleren advokat A med henblik på at rekvirere en endelig godkendelse af handlen. A godkendte 3 uger senere handlen uden at have kontaktet køberne K med henblik på at rådgive dem om købet og betydningen af tilstandsrapporterne, og uden at have rekvireret sagens dokumenter. Højesteret fandt herved, at advokat A havde tilsidesat sine pligter som advokat og dermed handlet i strid med god advokatskik. A blev tildelt en skønsmæssigt fastsat bøde.

Som det kan udledes af ovenstående sag, foreligger der en forholdsvis vidtrækkende omsorgspligt fra advokatens side til at drage omsorg for klientens interesser. I nærværende sag var advokat A udvalgt fra en liste tilbudt af ejendomsmægleren. Imidlertid foregik der ingen rådgivning fra advokaten, der alene sendte en godkendelse af handelen. I den forbindelse blev det af Højesteret slået fast, at advokaten havde forsømt sine forpligtelser som antaget rådgiver overfor køberne K. Dette uanset at advokat A ikke personligt havde forestået aftalen og kontakten med køberne K. I sagen fastlægges endvidere en forventning til, at advokat A, af egen drift, skulle have kontaktet køberne K, med henblik på at rådgive om sagens forhold og eventuelle problemstillinger i den forbindelse. Dommen understreger den slutning, at advokatens involvering i sagen også medfører en reaktionspligt. Der kan således stilles vidtgående krav til advokaten, som ikke kan forholde sig passivt efter involvering i sagen. I samme retning peger afgørelsen FED 2010.151 V, der omhandler hvorvidt en advokat havde forbrudt sig mod god advokatskik.

FED 2010.151 V: Sagens spørgsmål var, hvorvidt advokaten, ved sin rådgivning i forbindelse med klientens modtagelse af arv fra sin far, burde have rådgivet om mulighederne for at give gaven som særeje. På tidspunktet for gavemodtagelsen var klienten ugift. Imidlertid fandt Vestre Landsret, at advokaten ved sin rådgivning til klienten burde have indset, at der var en ikke fjerntliggende mulighed for, at klienten senere blev gift med betydning for gaven. Efterfølgende blev klienten både gift og skilt, hvilket bevirkede at halvdelen af gaven tilfaldt den fraskilte hustru. Vestre Landsret fandt, at advokaten havde handlet i strid med god advokatskik ved at undlade rådgivning om særejer, men at det lidte tab ikke kunne henregnes til advokatens omstændigheder, og advokaten blev derfor frifundet herfor.

Ovenstående sag fra Vestre Landsret illustrerer yderligere den indsats, der må forventes af advokaten i dennes virke som rådgiver for klienten for at handle i overensstemmelse med god advokatskik. Det bemærkes i den forbindelse, at der statueres et relativt vidtgående krav til advokaten i nærværende sag, hvor det ikke blev fundet tilstrækkeligt, at advokaten alene havde rådgivet om klientens aktuelle livssituation. Alligevel fandtes advokatens undladelse ikke at være ansvarspådragende, men alene i strid med god advokatskik.

Overordnet må det siges, at retsplejelovens § 126 og praksis på området tillader omfattende forventninger til advokatens hverv. Dog må det samtidigt fremhæves, at ikke alle ansvarspådragende handlinger eller undladelser, nødvendigvis er i strid med god

advokatskik.¹¹⁰ Reglerne om god advokatskik tjener derfor i en lang række tilfælde som en rettesnor for, hvornår der er handlet ansvarspådragende, mens der i enkelte situationer kan foreligge omstændigheder, hvor reglerne om god advokatskik ikke alene er udslagsgivende for culpabedømmelsen.

4.2.3. *Lov om juridisk rådgivning*

Ved lov om juridisk rådgivning blev der udfærdiget en række lovfastsatte krav til udøvelsen af juridisk rådgivning i Danmark.¹¹¹ Loven er gældende for enhver, der udøver rådgivning af en overvejende juridisk karakter, når modtageren af denne rådgivning hovedsageligt handler udenfor sit erhverv, jf. lov om juridisk rådgivning § 1, stk. 1. Med loven fastsættes en negativ afgrænsning i § 1, stk. 2, hvorefter det fremføres, at loven ikke omfatter juridisk rådgivning, der udøves af advokater som led i udøvelsen af selvstændig advokatvirksomhed. Alligevel tjener lov om juridisk rådgivning som et fortolkningsbidrag til de berettigede forventninger, der kan stilles til en juridisk rådgivningsydelse.

I tillæg til det ovenstående, kan lov om juridisk rådgivning alligevel have indflydelse på, og fungere som rettesnor for enkelte advokater, hvor de ikke i deres virke driver direkte advokatvirksomhed. Eksempelvis fremsættes det, i bemærkningerne til lovforslaget, at advokater ansat i erhvervsvirksomheder er omfattet af lovens anvendelsesområde, når de yder rådgivning til deres arbejdsgiveres kunder.¹¹² I øvrigt indeholder lovens § 2, stk. 1, at juridisk rådgivning skal udøves i overensstemmelse med god skik på området, samt at § 2 stk. 1 er tiltænkt som en overordnet norm for god skik for juridisk rådgivning.¹¹³ Sideløbende må det bemærkes, at lovens § 2, stk. 1 fremhæver de samme normer for god skik, som fremsættes i retsplejelovens § 126, stk. 1. Baggrunden for, at advokater ikke er omfattet af lov om juridisk rådgivning, skal derfor ses i lyset af, at advokaters virke er reguleret i retsplejelovens kapitel 12.¹¹⁴

¹¹⁰ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 91

¹¹¹ Lov nr. 419 af 09/05-2006, lov om juridisk rådgivning

¹¹² Lov om juridisk rådgivning, Lovforslag som fremsat, 2005/1 LSF 65, bemærkninger til § 1.

¹¹³ Lov om juridisk rådgivning, Lovforslag som fremsat, 2005/1 LSF 65, bemærkninger til § 2.

¹¹⁴ Lovforslag som fremsat, 2005/1 LSF 65, bemærkninger til lovforslag som fremsat, afsnit 2.3, Advokatvirksomhed.

4.2.4. Advokatrådets responsumudvalg

I praksis er en relevant problemstilling, hvorvidt en konkret ansvarspådragende handling tillige har været et brud på god advokatskik. Til brug for denne vurdering, indhentes der udtalelser fra Advokatrådets responsumudvalg. Advokatrådets responsumudvalg er etableret for at få advokatrådets tilkendegivelser om, hvad der betegnes som god advokatskik.¹¹⁵ Selvom advokatrådets udtalelser om god advokatskik ikke er bindende for domstolene, kan de alligevel tjene som argument i vurderingen af, hvorvidt der er handlet i strid med god advokatskik og dermed handlet ansvarspådragende.¹¹⁶ Vurderingen udarbejdes på baggrund af de advokatetiske regler og beror på disse frem for en konkret juridisk vurdering af advokatens handlemåde.¹¹⁷

Responsumudvalgets betragtninger anvendes ofte i praksis, som det eksempelvis sås i U 2009.1815 H, hvor advokatnævnet fandt, at advokaten groft havde tilsidesat god advokatskik. Tilsvarende i U 2007.971 H, hvor det tilsvarende blev vægtet, at advokatnævnet havde fundet, at advokaten havde handlet i strid med god advokatskik. Modsat var resultatet i U 2018.1193 H, hvor advokatnævnets udtalelse om en advokats brud på god advokatskik ikke havde betydning for Højesterets vurdering, der kom frem til det modsatte resultat.

Det kan derfor udledes, at udtalelser fra advokatrådets responsumudvalg kan have en indflydelse på domstolenes vurdering af en advokats handlemåde, som det blandt andet fremgår af ovennævnte domme. Dette skyldes, at udtalelserne tjener som udtryk for branchens forståelse af normerne og reglerne om god skik, der forefindes på området for udøvelsen af advokaterhvervet.

4.2.5. Advokatnævnet

I tilfælde hvor det af Advokatrådets responsumudvalg vurderes, at der er handlet i strid med normerne for god advokatskik, kan en advokat risikere at blive indbragt for advokatnævnet. Advokatnævnet fungerer som klageorgan for medlemmer af advokatsamfundet, som efter Retsplejelovens § 143 udgøres af alle advokater i Danmark. Formålet med advokatnævnet er, at der kan indgives klager om Advokatsamfundets medlemmer med henblik på at udstede sanktioner eller bøder til medlemmer, der forbryder sig mod reglementer om salæroprævning,

¹¹⁵ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 37.

¹¹⁶ *Ibid.*, s. 37.

¹¹⁷ *Ibid.*, s. 40.

eller udviser en uacceptabel adfærd. Advokatnævnet er tildelt enekompetence i første instans til at behandle sager om overtrædelse af god advokatskik, og disse sager kan ikke direkte indbringes for de danske domstole.¹¹⁸ Er advokaten imidlertid uenig i advokatnævnets afgørelse om god skik, kan denne begære afgørelsen prøvet ved domstolene. Domstolenes prøvelse af god skik vil herefter blive foretaget på baggrund af definitionen af god skik som fremsat i Retsplejelovens § 126.¹¹⁹ Oftest vil der foreligge en overensstemmelse mellem Advokatnævnets opfattelse af god skik og domstolenes vurdering i forbindelse med en ansvarspådragende handling, se hertil FED 2010.151 V og U 2015.2846/2 H, som behandlet ovenfor. Imidlertid er dette dog ikke altid tilfældet, som det også fremgår af dommen i U 2015.60 H, som også behandlet ovenfor i afsnit 4.2.2.

4.3. Aftalen

Som allerede fastlagt foreligger der en række normer og regler om god skik, der på et objektivt grundlag illustrerer, hvad klienten almindeligvis berettiget må forvente af den juridisk rådgivning, der ydes i forbindelse med aftalen. Imidlertid kan det konkrete aftaleopdrag have en indflydelse på ansvarsvurderingen. Advokaten kan eksempelvis godt påtage sig at redegøre for eventuelle ejerforhold af et ejendomsanpartsprojekt, hvilket indikerer, at denne ikke har påtaget sig opgaven om eksempelvis at rådgive om ejernes skattemæssige forhold.¹²⁰

Mens det er ganske logisk, at aftalen har en indflydelse på den konkrete opgave, er det relevant at belyse advokatens rammer for løsningen af den konkrete opgave. Rekvireres advokaten eksempelvis med henblik på udfærdigelsen af et testamente, en resultatforpligtelse, er det enkelt at lokalisere advokatens opgave i den konkrete aftale. Resultatet af det, der skal præsteres, er således identificerbart, mens aftalen ikke nødvendigvis tager stilling til, hvorledes opgaven konkret skal løses. Det fremføres i teorien, at advokaten som udgangspunkt ikke ved aftalens indgåelse kan afgrænse sig fra forpligtelser, som ligger indenfor professionens kerneområde.¹²¹ Dette medfører, at opgaver, der foreligger som åbenlyse forpligtelser i virket som advokat, nødvendigvis må varetages af advokaten, og disse åbenlyse forpligtelser kan ikke fraviges.

¹¹⁸ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 44.

¹¹⁹ *Ibid.*, s. 119.

¹²⁰ *Ibid.*, s. 82.

¹²¹ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 71.

Et eksempel er, hvorvidt en advokat kan påtage sig selve berigtigelsen af en hushandel, men undlade at yde yderligere juridisk rådgivning i forbindelse med handelen. I den forbindelse fremsættes det i teorien, at blandt andet rådgivning om lånevilkår i forbindelse med handelen anses for at være en klar advokatforpligtelse, hvilket ikke kan fraviges ved aftale, medmindre klienten selv er sagkyndig.¹²² Betragtningen om de ufravigelige dele af advokatens opdrag, trækker tråde til hensynene defineret i den gode advokatskik, som også beskriver advokatens pligt til at bistå med kerneopgaver inden for det respektive opdrag. I den forbindelse vil en overtrædelse af de objektivt fastsatte normer, i form af god skik for advokatens virke, i nogle tilfælde kunne identificeres med de subjektive krav i aftalen, og i enkelte tilfælde tilsidesætte disse subjektive krav i aftalen.¹²³

4.3.1. Legal Opinions

En konkret af de konkrete ydelser, der er relevante for den senere behandling af U 2024.746 H (Bech-Bruun sagen), er en såkaldt legal opinion. En legal opinion har karakter af en erklæring fra advokaten, og den må derfor bedømmes i overensstemmelse med den strengere culpanorm, der i teorien formodes at gælde for advokaters erklæringsansvar.¹²⁴ En legal opinion dækker ikke enhver form for erklæring, men tjener som en juridisk vurdering, der afgives på baggrund af et givet faktum og specifikke forudsætninger.¹²⁵ Det formodes i den henseende, at en advokat ved afgivelsen af en legal opinion befinder indenfor et yderligere skærpet ansvarsområde, udover det i forvejen skærpede professionsansvar. Dette underbygges blandt andet i teorien, og af Landsrettens afgørelse i Bech-Bruun sagen.¹²⁶ Det anføres i Landsrettens præmisser, at:

“A havde således allerede fra opgavens start en særlig anledning til at udvise forsigtighed ved sin rådgivning. Rådgivningen, der må betegnes som modelrådgivning, må derfor bedømmes efter en skærpet culpanorm. SKAT (senere Skatteforvaltningen) vil som skadelidt kunne gøre et sådant culpaansvar gældende, selv om rådgivningen er ydet over for opdragsgiver, men der foreligger ikke herudover nogen særlig forpligtelse til at varetage SKAT's interesser.”¹²⁷

Advokaten fandtes ved afgivelsen af en legal opinion til en udenlandsk bank at være underlagt en skærpelse af culpanormen i overensstemmelse med det, der gælder for advokaters afgivelse

¹²² Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 71.

¹²³ Ibid., s. 72-73.

¹²⁴ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 384.

¹²⁵ Ibid., s. 394.

¹²⁶ Ibid., s. 395.

¹²⁷ U 2024.746 H, s. 840.

af erklæringer, som det antages i teorien.¹²⁸ I den forbindelse må det bemærkes, at advokater ved afgivelsen af legal opinions altid bør være opmærksomme på, at der er tale om et særligt og i nogle tilfælde formbundet dokument. Dette begrundes kravet om undersøgelse af faktuelle forhold med en høj grad af omhyggelighed, hvilket beskrives i advokatsamfundets vejledning til afgivelse af legal opinions således:

*“Man skal imidlertid være opmærksom på, at en legal opinion er et specielt - oftest formbundet - dokument, som spiller en central rolle i internationale transaktioner og som afgives til udenlandske opdragsgivere. Der er derfor al mulig grund til at foretage undersøgelser med en høj grad af omhyggelighed.”*¹²⁹

Advokaten bør ved udarbejdelsen af en legal opinion være særligt opmærksom på faktum og de opstillede forudsætninger i overensstemmelse med advokatsamfundets vejledning om afgivelse af legal opinions. Det antages, at der ikke foreligger et generelt krav for advokaten til at efterprøve faktum og de opstillede forudsætninger.¹³⁰ Imidlertid kan der foreligge omstændigheder, som begrundes en nødvendighed for yderligere undersøgelse fra advokaten inden udarbejdelsen af en legal opinion. Disse tilfælde foreligger specifikt, når klienten eller andre påføres en nærliggende risiko for tab i forbindelse med den konkrete disposition, der rådgives om.¹³¹ Denne problemstilling adresseres yderligere i Bech-Bruun sagen som behandles nærmere nedenfor.

4.4. Ansvarsfraskrivelser og begrænset rådgivning

I forlængelse af behandlingen af de konkrete aftaleopdrag og advokatens frihed til at løse opgaven, er det relevant at belyse advokatens mulighed for at foretage ansvarsfraskrivelser og begrænse rådgivningen, der ydes overfor klienten. Indledningsvist, må det fremhæves, at advokaten som udgangspunkt kan fraskrive sig ansvar i forbindelse med rådgivningsaftalen. Imidlertid er anvendeligheden for advokaters ansvarsfraskrivelser forholdvist begrænset, da advokater til enhver tid, som allerede behandlet, skal agere i overensstemmelse med god advokatskik.¹³² Dermed begrænses advokatens mulighed for at foretage ansvarsfraskrivelser generelt, fordi en generel ansvarsfraskrivelse ved aftaleindgåelsen, kan være i strid med god advokatskik i sig selv og dermed uoverensstemmende med retsplejelovens § 126.¹³³

¹²⁸ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 395.

¹²⁹ Advokatsamfundets vejledning til udarbejdelse af Legal Opinions, 1. september 2000, s. 39

¹³⁰ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 396.

¹³¹ Ibid., s. 396.

¹³² Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 82.

¹³³ Ibid., s. 82.

I forbindelse med gennemgangen af ansvarsfraskrivelser, er det relevant at sondre mellem ansvarsfraskrivelser og anden begrænsning af den ydelse, der skal præsteres i forbindelse med aftalens indgåelse. Sondringen er relevant, fordi advokaten kan begrænse den opgave vedkommende påtager sig, mens ansvarsfraskrivelser vanskeligt kan foretages. På den måde kan ansvaret begrænses uden en reel ansvarsfraskrivelse, og advokaten kan derfor undgå at blive ansvarlig for udeladte betragtninger i forbindelse med rådgivningen. Spørgsmålet om gyldigheden af en ansvarsfraskrivelse adresseres også i praksis, hvortil et eksempel på at domstolene ikke tillod en ansvarsfraskrivelse, ses afgørelsen i U 2005.918 H.

U 2005.918 H: Sagen omhandlede en advokats ansvarsfraskrivelse i dennes virke som bestyrelsesmedlem, i forbindelse med et selskabs foretagelse af investeringer af ikke-forretningsmæssig karakter. I den foreliggende sag fandt Højesteret, at ansvarsfraskrivelsen mellem den enkelte investor og investeringsselskabet ikke kunne fritage advokaten (som bestyrelsesmedlem) fra ansvar, fordi ansvarsfraskrivelsen ikke kunne tillægges betydning for ansvaret som det forelå.

Sagen illustrerer en tilsidesættelse af en ansvarsfraskrivelse i praksis, og bidrager til teorien om den generelt begrænsede adgang til at foretage ansvarsfraskrivelser. Selvom sagen angik advokatens ansvar i virket som bestyrelsesmedlem, underlagt bestyrelsesansvar, antages illustrationen tilsvarende at gøre sig gældende for professionsansvaret, eftersom denne ansvarsnorm er skærpet i forhold til bestyrelsesansvaret.¹³⁴ Det skal hertil noteres, at Højesteret lagde vægt på, at de konkrete investeringer savnede forretningsmæssig karakter, idet disse var uden økonomisk realitet, hvilket advokaten bør have indset i kraft af sin rolle som bestyrelsesmedlem. Dette begrundes yderligere, at advokaten ikke i sådanne tilfælde har mulighed for at foretage en ansvarsfraskrivelse for den skade, der kan potentielt kan påføres klienten eller tredjemand som følge af dispositionen.

Derudover diskuteres det i teorien, hvorvidt ansvarsfraskrivelser i forbindelse med advokaters rådgivning har en indflydelse på tredjemand.¹³⁵ I den forbindelse bemærkes det, at ansvarsfraskrivelser overfor tredjemand er mere teoretisk end praktisk anvendelige. Det

¹³⁴ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 83.

¹³⁵ *Ibid.*, s. 88.

skyldes, at advokaten, som nævnt ovenfor, har mulighed for at begrænse det konkrete rådgivningsopdrag frem for at foretage ansvarsfraskrivelsen.¹³⁶ Efter ovenstående indebærer ansvarsfraskrivelser således generelt en risiko for advokaten, som risikerer erstatningsansvar både over for klienten og over for eventuelle tredjemænd. Dette særligt, når der ydes rådgivning om forhold der savner forretningsmæssige formål for klienten, fordi disse tilfælde indebærer en særpræget risiko for, at der rejses erstatningskrav, som det eksempelvis var tilfældet i U 2005.918 H og U 2024.746 H.¹³⁷

4.5. Professionsansvaret og advokatansvaret generelt

Generelt varierer vurderingen af culpanormen, når bedømmelsen foretages inden for professionsansvaret, og særligt når specifik rådgivning udøves. Inden for forskellige professioner, som advokat og rådgiver, skærpes agtsomhedsvurderingen som en naturlig del af den forventning, der opstår, når en person handler som led i sit hverv, som han har indgående kendskab til. I den henseende kan en professionel part havne i en professionsansvarsnorm uden for sit primære hverv ved, at den pågældende enten ved sin funktion eller status glider over i ansvaret for denne branche. Disse brancheglidninger er relevante, fordi kravet til den professionelle ydelse afhænger af, hvilken branchestandard der er udgangspunkt for vurderingen af agtsomheden i det pågældende aftaleforhold. I forbindelse hermed får brancheglidninger betydning, fordi sondringen mellem kontrakts- og deliktsansvar i flere tilfælde udviskes. Det gælder blandt andet inden for advokatbranchen.

Uanset om der er tale om ansvar i eller uden for kontrakt, er det dog et relevant punkt i ansvarsfordelingen, hvorvidt tabet og ansvarsgrundlaget afhænger af advokatens fejl i varetagelsen af en hovedforpligtelse eller en biforpligtelse. I sondringen mellem disse former skeles til hvilken ydelse, der bærer den indgåede aftale, og hvilken del, der har karakter af en afledt biforpligtelse. Når indholdet af denne ydelse skal fastlægges, ses yderligere udslag af culpans relativitet i form af generalist- og specialistansvar.

I ansvar inden for kontrakt, kan advokaten i nogle tilfælde konkret begrænse ansvar ved aftale herom. Omvendt foreligger der også situationer, som skærper advokatens ansvar yderligere, som det eksempelvis ses med erklæringsansvaret og herunder afgivelsen af legal opinions. Her

¹³⁶ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 88.

¹³⁷ *Ibid.*, s. 89.

har advokaten alene en begrænset mulighed for at foretage en ansvarsfraskrivelse for den skade, der kan potentielt kan påføres klienten eller tredjemand som følge af dispositionen.

5. Advokatansvar over for tredjemand

Dansk ret bygger ikke, som det er tilfældet i andre retssystemer, på et udgangspunkt om, at erstatning over for tredjemand, er udelukket.¹³⁸ I stedet finder de almindelige regler om erstatning uden for kontrakt anvendelse. Dette gælder for culpøse handlinger, der har påført tredjemand tab. Der er således en hovedregel om, at advokater kan ifalde ansvar for tab påført tredjemand i forbindelse med sin rådgivning. Spørgsmålet er i mellemtiden, om der konkret kan rubriceres nogle typetilfælde, hvor advokater generelt bliver ansvarlige overfor udenforstående tredjemænd.

5.1. Ansvar overfor tredjemand generelt

Det anføres i litteraturen, at advokatens forpligtelser først og fremmest er gældende i forhold til hans egen klient.¹³⁹ I lyset af ovenstående, synes der at mangle et mere konkretiseret og retningsgivende billede af advokatens ansvar overfor tredjemand. For at kategorisere advokaters ansvar overfor tredjemand, er det nødvendigt at kaste et blik på retspraksis, og særligt de typetilfælde, der resulterer i advokaters ansvar overfor tredjemand. Af retspraksis er det muligt at tegne et billede af nogle konkrete tilfælde, hvor advokaters rådgivning har påført tredjemand et tab. Disse tilfælde synes særligt fremtrædende i forbindelse med situationer, hvor advokater har en biforpligtelse over for tredjemand. Som eksempler, der er særligt fremtrædende i praksis, er advokaters ansvar i forbindelse med testamentesager, advokaters biforpligtelser overfor tredjemand og biforpligtelser over Skatteforvaltningen. Disse typetilfælde behandles derfor særskilt nedenfor.

5.2. Testamentesager

En klassisk form for sager, der kan give anledning til advokaters erstatningsansvar overfor tredjemand, er testamentesager. Disse sager omfatter tilfælde, hvor advokaten begår fejl ved udarbejdelsen af et testamente eller i forbindelse med behandlingen af et bo. Ved advokatens fejl i forbindelse med udarbejdelsen af testamenter opnås den tilsigtede fordeling af arven ikke, hvorfor advokaten i nogle tilfælde kan holdes erstatningsansvarlig over for den tredjemand,

¹³⁸ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 76.

¹³⁹ Samuelsen og Søgaard, *Rådgiveransvaret*, 1. udgave, 1993, s. 88.

som ikke har opnået den arvemæssige begunstiggelse.¹⁴⁰ Et eksempel på en fejl i testamentet kan vise sig ved arvingens afkald på arv under betingelse af en modsvarende testamentebestemmelse. Indhentes arveafkaldet ikke som modsvar til bestemmelsen, kan undladelsen heraf være ansvarspådragende, som det var tilfældet i TFA 2006.147 Ø.

TFA 2006.147 Ø: I sagen gav tre søstre afkald på arv efter deres fader, som hans særbørn, til fordel for den efterlevende ægtefælle. Arveafkaldet blev alene drøftet med stedmøren/den efterlevende ægtefælle i forbindelse med boets skifte og arveafkaldet blev godkendt af børnene for at lette den tilbageværende stedmors forhold. Det fandtes i den henseende godtgjort, at advokaten efter drøftelsen skulle have sikret sig oprettelse af et uigenkaldeligt testamente fra stedmøren til fordel for særbørnene. Advokaten pådrog sig derfor ansvar overfor de tre stedbørn.

I sagen bemærkede Byretten, at advokaten, i forbindelse med skiftet, havde rådgivet både den tilbageværende stedmor og de tre særbørn. Landsretten stadfæstede dommen på baggrund af de af byretten anførte grunde. Der blev således tilkendt erstatning til de to særbørn, som var i live på tidspunktet for dommens afsigelse. For det tredje særbarn tilfaldt erstatningen dennes to børn med halvdelen til hver. Dommene illustrerer den beslægtede ansvarsnorm, der kan udledes mellem de begunstigede og de konkrete aftaleparter/klienter i forbindelse med oprettelsen af testamentet. Advokaten bliver i den henseende pålagt ansvar efter samme professionsansvar over for tredjemand som over for den rekvirerende klient.

Tilsvarende kan advokaten pådrage sig ansvar over for en tredjemand, herunder en organisation, ved at udbetale arven til en anden end den i testamentet bestemt. Dette var eksempelvis tilfældet i U 2007.2491 V.

U 2007.2491 V: I sagen udbetalte en advokat arven i uoverensstemmelse med testamentet. Ved en fejl udbetalte advokaten arven til »Danske døves Landsforening« som arving i stedet for »Danske Døves Landsforbund«. Advokaten udbetalte således arven i uoverensstemmelse, med det i testamentet disponerede, og han blev derfor ansvarlig over for den tiltænkte modtager som tredjemand.

¹⁴⁰ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 76.

Fælles for de citerede sager er, at sondringen mellem ansvar inden for og uden for kontrakt synes at udviskes. I begge sager blev advokaterne pålagt et afledt ansvar fra den oprindelige kontrakt med testator (den afdøde) overfor tredjemand udenfor kontrakt. I den forbindelse ansås ansvaret som en adækvat følge af det oprindelige kontraktforhold, der blev indgået med testator. På den måde opstår en naturligt afledt biforpligtelse over for den begunstigede tredjemand.

Praksis er righoldigt på testamenteområdet, når en advokat ved urigtig rådgivning eller fejlagtig udbetaling af arv, begunstiger, en anden end den testator havde tilsigtet. Sådanne sager relaterer sig til spørgsmålet om ansvar overfor tredjemand. På området findes dog også sager, hvor advokaten er bobestyrer og bliver ansvarlig for fejl ved denne behandling. Her har advokaten et ansvar inden for kontrakt over for samtlige begunstigede og kreditorer, hvis tarv han skal varetage. Sondringen mellem ansvar inden for og uden for kontrakt udviskes i nogle tilfælde inden for testamentesager. Et eksempel herpå ses i dommen U 2008.2323 V, der omhandlede en advokats mangelfulde rådgivning ved oprettelsen af et testamente.

U 2008.2323 V: En advokat blev erstatningsansvarlig over for enke på grund af mangelfuld rådgivning ved oprettelsen af testamentet, som udløste en uforholdsmæssig boafgift. Ud over enken, var også seks institutioner tilgodeset, hvoraf fire var fritaget for boafgift. De to afgiftspligtige institutioner, medførte for både de begunstigede institutioner og for ægtefællen et betydeligt beløb i boafgift.

I ovenstående sag fandt Vestre Landsret det godtgjort, at en fyldestgørende rådgivning havde indeholdt den særskilte bestemmelse i boafgiftloven. Årsagen hertil var, at denne kunne have undtaget en boafgift, hvilket ville have medført en anderledes løsning for testatoren. Dette ville have kommet både den sagsøgende enke og de begunstigede institutioner til gode. I sagen begrundes advokatens ansvar således delvist inden for kontrakt i relation til den levende ægtefælle, som medvirkede i testamentets oprettelse, og delvist uden for kontrakt i relation til to af de seks begunstigede institutioner, som led et tab.

Dommene illustrerer det beslægtede ansvar, der kan udledes mellem de begunstigede og de konkrete aftaleparter/klienter i forbindelse med oprettelsen af testamentet. Efter den gennemgåede praksis differentieres ansvaret ikke afhængigt af parternes forhold til den ansvarspådragende advokat. I grænsedragningen mellem de begunstigedes erstatningsretlige

stilling, synes arveretlige sager uafhængige af, om dommens fundament er erstatning inden for eller uden for kontrakt. Det skyldes, at testamentets oprettelse også indeholder en naturligt afledt forpligtelse over for de begunstigede, hvis interesser ikke iagttages på grund af fejl foretaget af advokaten. Testamenteområdet er således et af de områder, hvor sondringen mellem kontrakt- og deliktsansvar er mindre væsentlig.

5.3. Biforpligtelser over for tredjemand

I forlængelse af ovenstående, findes ikke alene testamentesager, hvor advokaten i kraft af sin rolle eller sit opdrag, kan ifalde et ansvar overfor tredjemand. I visse situationer opstår også i praksis biforpligtelser over for tredjemand, når advokatens rådgivning til sin klient giver udslag i et ansvar overfor tredjemand.

Med kategoriseringen af biforpligtelser over for tredjemand, henvises til de tilfælde, hvor en advokat har én klient, men reelt står mellem to parter som eneadvokat. Et eksempel på en sådan forpligtelse kan opstå, når en advokat, på vegne af sin klient, opnår et lånetilsagn i en bank, som betinges af et pant. Advokaten, som reelt varetager sin klients interesser, kan ifalde erstatningsansvar overfor den pågældende bank, såfremt han foranlediger udbetalingen af lånet, før pantet er stillet og tilstrækkeligt sikret. Fra retspraksis kan henvises til dommen U 2005.502 H.

U 2005.502 H: Sagen omhandlede en advokats berigtigelse af en sommerhushandel for en entreprenør, som solgte til en køber, der ville benytte huset til erhvervsmæssig udlejning. Erhvervsmæssig udlejning som den i sagen, krævede tilladelse efter sommerhusloven. Idet køberne derfor ikke kunne opnå den forudsatte lejeindtægt på sommerhuset, så de sig nødsaget til at sælge sommerhuset med tab. Køberne af sommerhuset gjorde derfor gældende, at entreprenøren og dennes advokat, som var eneste advokat involveret i aftalekomplekset, var erstatningsansvarlig for ikke at have gjort køberne opmærksom på aftalekompleksets ugyldighed efter sommerhusloven.

Højesteret opdelte sagen advokatens mulige ansvar under to kategorier, henholdsvis i) en almindelig rådgivningspligt og ii) en vejlednings- og omsorgspligt. I den henseende fandt Højesteret indledningsvis, at en advokat, der alene har til opgave at berigtige en handel for sælger, ikke har en almindelig rådgivningspligt over for køber.

Den anden kategori, vejlednings- og omsorgspligt, var genstand for en mere uddybende diskussion fra Højesteret. Med udgangspunkt i denne vejlednings- og omsorgspligt fastslog Højesteret først og fremmest, at der påhvilede den eneberigtigende advokat en sådan pligt over for køberen. Spørgsmålet var herefter, om advokaten i kraft af denne pligt skulle have oplyst køberen om begrænsningerne i husets lovlige anvendelse. Til dette fandt Højesteret, at advokaten hverken i kraft af sit kendskab til entreprenørens forretninger, eller ved berigtigelse af aftalen kunne eller burde have indset, at køber erhvervede sommerhuset med henblik på erhvervsmæssig udlejning. Han blev derfor ikke fundet erstatningsansvarlig herfor.

I U 2005.502 H fandt Højesteret ikke, at advokatens vejlednings- og omsorgspligt kunne begrunde en erstatning. Imidlertid fastslog Højesteret, at der gælder en vejlednings- og omsorgspligt over for en tredjemand, når advokaten er den eneste advokat i aftaleforholdet. I den forbindelse blev det også lagt til grund, at manglende iagttagelse af denne kan begrunde erstatning. Vejlednings- og omsorgsplikten kan således begrunde et ansvar overfor tredjemand, som de facto ikke er advokatens klient, når han er eneste advokat i aftaleforholdet.

Med udgangspunkt i ovenstående dom, må det også fremhæves, at erstatningsansvaret efter vejlednings- og omsorgsplikten over for tredjemand, tilmed kræver, at advokat har en viden eller burde viden om det tabsgivende forhold. Dette understreges af dissensen hos mindretallet bestående af dommerne Poul Sørensen og Torben Melchior, som i deres præmisser gav udtryk for, at advokaten var erstatningsansvarlig for købernes tab. Mindretallet nåede denne konklusion med den begrundelse, at advokaten havde viden om entreprenørens forretningsmodel, at advokaten kendte til at køberne ikke havde rådgivning, samt at advokaten kendskab til den danske lovgivning på området. På den baggrund fandtes det i dissensen, advokaten burde have kendt til risikoen hos køberne samt draget omsorg herfor.

Spørgsmålet er herefter, om den gennemgåede vejlednings- og omsorgspligt også synes at have været udslagsgivende i praksis. I den henseende findes også andre eksempler, hvor manglende varetagelse af tredjemands interesser resulterer i et erstatningsansvar for advokaten over for tredjemand. Her kan nævnes tilfælde, hvor advokaten udbetaler midler til en konto i forbindelse med konkurs eller gældssanering i strid med kreditorernes interesser, som det var tilfældet i U 2012.1978 H.

U 2012.1978 H: Sagen omhandlede en advokat, som havde fået til opdrag at hjælpe en klient med gældssanering af dennes solgte virksomhed. På anmodningen fra klienten udbetalte advokaten større summer til to tredjemænd, som kom fra salget af virksomheden og en indbetaling fra klientens kone. Højesteret fandt, at advokaten havde handlet culpøst over for klientens kreditorer ved disse udbetalinger, hvorfor han var erstatningsansvarlig.

Lignende blev resultatet i dommen U 2012.2366 H:

U 2012.2366 H: Sagen omhandlede en advokat, antaget af en dansk virksomhed, som solgte et parti jeans til en virksomhed i Canada. Køberen indbetalte købesummen til advokatfirmaet, hvorefter advokaten frigav beløbet uden at sikre sig, at det aftalte parti ægte jeans var leveret. Advokaten gjorde det i den henseende gældende, at dennes advokatfirma alene agerede som paymaster for den danske virksomhed og havde til opdrag at fordele købesummen efter disses instruks. På trods af dette, fandt Højesteret, at advokaten skulle have sat sig ind i aftalen og betingelserne for frigivelse af købesummen, herunder levering og varernes ægthed, og han som minimum skulle have afklaret det uklare aftalegrundlag. Højesteret fandt herefter advokaten erstatningsansvarlig over for den Canadiske virksomhed.

Fælles for den nævnte praksis er, at advokaterne over for tredjemand, henholdsvis kontraktpart og kreditorer, er den eneste, som kan varetage alle parternes interesse. Højesteret har hverken i den ene eller anden dom fremhævet, at baggrunden for erstatningsbedømmelsen er, at advokaten agerer som "eneadvokat" i relation til de enkelte dispositioner. Det følger dog af de faktuelle forhold, at frigivelsen af beløbene var dispositioner, hvor advokaten er den eneste juridiske rådgiver, der kan varetage forholdet - både for egen klient og for tredjemand. I førstnævnte dom er advokaten den eneste, der kan varetage kreditorernes interesser ved ikke at udbetale beløbet og i sidstnævnte ved ikke at frigive købesummen til sælger. Det synes således for begge domme, at advokatens ansvar overfor tredjemand udvides i situationer, hvor advokaten agerer som eneadvokat.

Det kan således siges, at en advokat har en pligt til at vejlede eller på anden måde drage omsorg for en tredjemands interesser, når advokaten er slags eneadvokat i aftaleforholdet samt kender eller burde kende til tredjemands manglende viden eller rådgivning om forholdet. I samme retning har det længe været antaget i teorien, at en advokat, der skal ordne den juridiske side af en kontraktindgåelse, vil være erstatningspligtig for fejl og forsømmelser, der rammer en

tredjemand. I forlængelse heraf, er det antaget, at det almindelige professionsansvar er grundlag for bedømmelsen.¹⁴¹ Dette synes efter dommens begrundelse at gælde uanset, om tredjemands interesse er modsat klientens, som det var tilfældet i den henviste U 2005.502 H. I dommen ville advokatens vejledning af tredjemand om sommerhuslovens regler efter al sandsynlighed have afbrudt den ugyldige aftaleindgåelse.

Det er således i tråd med både U 2005.502 H, U 2012.1978 H og U 2012.2366 H, at en advokat bliver erstatningsansvarlig, når advokaten har særlige biforpligtelser over for tredjemand. Disse biforpligtelser udvides specielt, når advokaten er den eneste, der kan varetage forholdet. Det vil sige, når en tredjemand enten ikke har eller har haft mulighed for at varetage sine egne interesser. I det forhold bliver den erstatningsansvarlige rådgiver eneadvokat i forhold til tredjemand, og han har derfor en biforpligtelse i form af omsorgs- og vejledningspligt over for tredjemand.

5.4. Opsamling

Efter det gennemgående består det første typetilfælde af ansvar overfor tredjemand, af de såkaldte testamentesager, hvor en advokat kan pådrage sig ansvar, fordi han ved fejl eller mangelfuld rådgivning ikke har begunstiget de tilsigtede arvinger. Baggrunden for, at dette er en naturligt afledt biforpligtelse over for tredjemand, er, at de tiltænkte begunstigede lider et tab som følge af advokatens fejl. Dette underbygges i sagerne TFA 2006.147 Ø og U 2007.2491 V. Den anden kategori af typetilfælde er benævnt biforpligtelser over for tredjemand. Disse tilfælde knytter sig til den vejlednings- og omsorgspligt, der opstår som en biforpligtelse hos en advokat, som er eneadvokat i et aftaleforhold, herunder når advokaten er den eneste, der kan varetage flere parter interesse. Det fremgår blandt andet af ejendomshandlen i U 2005.502 H og tilsvarende i U 2012.2366 H, hvor den involverede advokat var den eneste, der kunne varetage begge parter interesser.

Det tredje typetilfælde udgøres af biforpligtelser over Skatteforvaltningen som tredjemand. Dette tilfælde ses også som et udslag af praksis i selskabstømmersagerne, hvor rådgivere, herunder advokater, blev erstatningsansvarlige overfor Skatteforvaltningen som tredjemand. Som nævnt er denne kategori af sager særligt nærliggende at behandle i lyset af Bech-Bruun sagen, hvorfor dette behandles særskilt nedenfor i kapitel 6.

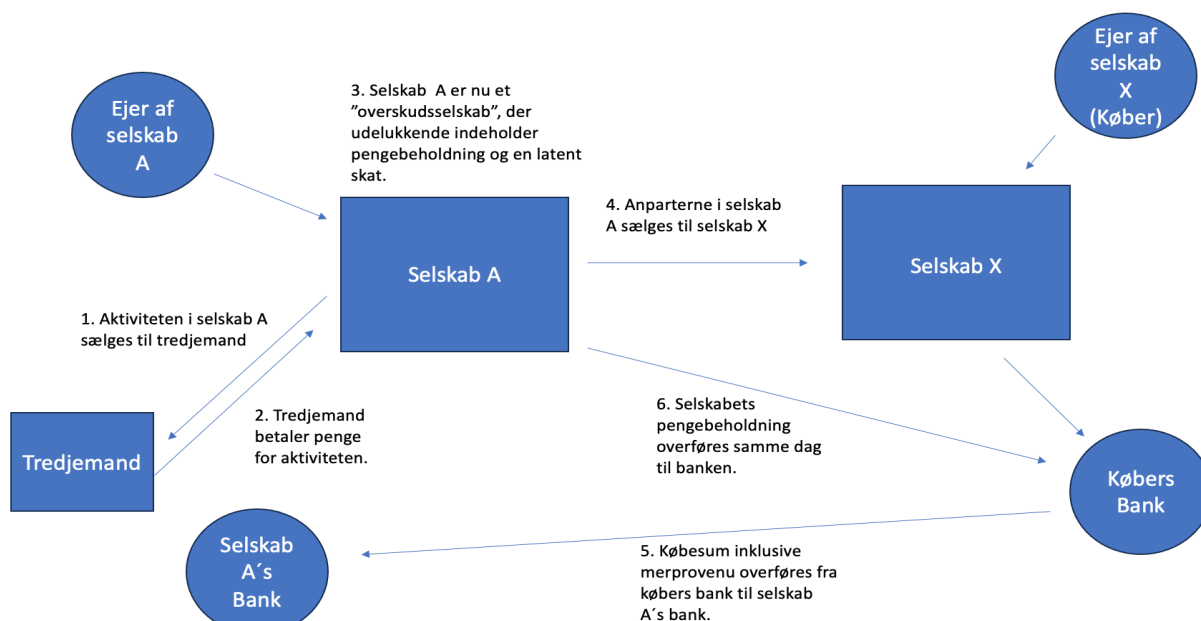
¹⁴¹ Kruse, *Advokatansvaret*, 6. udgave, 1990, s. 129.

6. Advokatens ansvar over for Skatteforvaltningen som tredjemand

I den nyeste dom på området og en af de største erstatningssager i dansk historie, den såkaldte Bech-Bruun sag, aktualiseres advokatansvaret over for tredjemand. I Bech-Bruun sagen er denne tredjemand Skatteforvaltningen. Det relevante spørgsmål i denne henseende er, i hvilket omfang, en advokat ved rådgivningen af sin klient, har en pligt til også at varetage Skatteforvaltningens interesser. Pligten til at varetage Skatteforvaltningens interesser blev første gang fastslået i selskabstømmersagerne.¹⁴²

6.1. Selskabstømmersagernes betydning for advokatansvaret

Sagerne gik ud på, at selskaber, hvis erhvervsmæssige formål var ophørt, fjernede de likvide midler eller pengebeholdninger uden at svare skat i selskaberne ved brug af selskabets egne midler. De skattemæssigt fordelagtige dispositioner blev med andre ord foretaget for at få hele overskuddet i de tidligere driftsselskaber ud af selskaberne uden at svare latent gæld til Skatteforvaltningen. Køberne af selskabet udnyttede herefter den latente skattegæld til at få fradrag i en underskudsgivende forretning eller tilegnede sig selskabets midler. Ofte blev selskaberne videresolgt flere gange efter det oprindelige salg, som det også var tilfældet i den skelsættende U 2000.365/2 H (Thrane-sagen). Det er også med udgangspunkt i Thrane-sag, at et overblik over selskabstømmerkonstruktioner kan findes straks nedenfor.

¹⁴² Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 78.

6.1.1. De tidlige eksempler på selskabstømning

Inden selskabstømmersagerne også indebar et ansvar for medvirkende rådgivere, findes eksempler på, at køber eller sælger og dennes bank blev erstatningsansvarlige i forbindelse med selskabstømningen. Det skyldes, at disse købere, henholdsvis sælgere, ensidigt tømte overskudsselskaber, inden der var svaret skat til Skattevæsenet, med hjælp fra deres respektive banker. Dette var eksempelvis tilfældet i U 1997.364 H, hvor en sælger ved selskabstømning havde tilsidesat Skatteforvaltningens interesser.

U 1997.364 H: Sælgeren af et overskudsselskab blev ansvarlig for skattevæsenets tab ved selskabstømning, hvor selskabet blev solgt til en merpris svarende til 80% af den latente skattegæld på 13 mio. kr. Derfor fandtes sælgeren på uforsvarlig måde at have tilsidesat skattevæsenets interesser og derfor erstatningsansvarlig for tabet svarende til skattekravet på ca. 13 mio. kr.

Omvendt var resultatet i U 1998.1119 H, hvor det var køberen, der blev ansvarlig for tilsidesættelse af Skatteforvaltningens interesser.

U 1998.1119 H: Sælgerne af et selskab blev ikke fundet erstatningsansvarlig for et tab ved selskabstømning. Det var alene køber, der blev ansvarlig for den ulovlige selvfinansiering, idet det ikke fandtes kendeligt for sælger, at køberen ville finansiere købet ved ulovlig selvfinansiering. Sælger fandtes heller ikke at skulle have haft konkret mistanke om selskabstømningen på baggrund af en beskeden merpris på 100.000 kr.¹⁴³

De ovennævnte eksempler på selskabstømning blev benyttet i 1990'erne til at tømme selskaberne, og den blev opdaget af skattevæsenet i slutningen af 1990'erne og begyndelsen af 00'erne. I takt med sagernes udvikling blev parternes rådgivere også inddraget som erstatningsansvarlige, som følge af deres bidrag til de ulovlige dispositioner.

¹⁴³ U 1998.1119 H.

6.1.2. Rådgivernes ansvar i selskabstømmersagerne

Den ledende og mest velkendte sag på dette område er den såkaldte Thrane-sag, som var den første afgørelse, der statuerede et ansvar både for sælger, advokat og revisor overfor skattevæsenet som tredjemand i U 2000.365/2 H.¹⁴⁴

U 2000.365/2 H: Sagen omhandlede salget af en virksomhed ejet af Else Thrane, som drev virksomhed med produktion og salg af rygeost. I forbindelse med selskabets konkurs, sagsøgte konkursboet Else Thrane som sælger af virksomheden samt køberens bank, BG Bank A/S. Else Thrane adciterede sin advokat Flemming Johnsen og det advokatselskab, han var medindehaver af, samt det revisionsselskab som havde været Thranes rådgiver i forbindelse med selskabsoverdragelsen. Ved overdragelsen af selskabet indeholdt dette alene likvide midler bestående af et bankindestående og en investeringskonto på samlet knap 11 mio. kr. samt en skattegæld på godt 2 mio. kr. Med rådgivning fra både Else Thranes advokat og revisor, solgte hun selskabet til en køber for en overpris på selskabets egenkapital med tillæg på 1 mio. kr., samlet cirka 8,5 mio. kr. Merprovenuet på 1 mio. kr. blev udregnet med baggrund i, hvad Else Thrane ville have fået udbetalt ved en almindelig likvidation af selskabet, og beløbet svarede til 55% af den latente skattebyrde. Det var aftalt, at handlen skulle udføres ved, at købesummen blev overført fra købers bank til Else Thranes bank, hvortil selskabets midler samme dag skulle overføres til købers bank. Konstruktionen udgjorde således en ulovlig selvfinansieringskonstruktion, som tømte selskabet for midler uden betaling af det indestående skattekrav.

I denne sag statuerede Højesteret ansvar for Else Thrane ved at identificere hende med hendes rådgivere, som varetog og forestod transaktionen.¹⁴⁵ Ved Thranes (og samtidig rådgivernes) ansvar lagde Højesteret vægt på, at dispositionen ikke havde karakter af en normal forretningsmæssig disposition. I den forbindelse fremhævede Højesteret, at Thrane ved salget af selskabet opnåede et merprovenu på 1 mio. kr. i forhold til, hvad der var kommet til udbetaling ved en almindelig likvidation. Baggrunden for salget var således skattetænkning begrundet i Thranes interesser frem for et forretningsmæssigt formål. Dette dannede grundlaget for, at advokaten og revisoren blev medansvarlige for skattevæsenets tab.

¹⁴⁴ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 78.

¹⁴⁵ U 2000.365 H, s. 388.

I kraft af den manglende forretningsmæssige begrundelse burde Thrane og hendes rådgivere derfor have indset risikoen for tilsidesættelse af skattevæsenets interesser. Med andre ord kan dommen tages til indtægt for, at rådgivere, herunder særligt advokater og revisorer, kan ifalde erstatningsansvar over for skattevæsenet som tredjemand, når de foretagne dispositioner savner forretningsmæssig resonans. Hertil fandt Højesteret, at Else Thrane samt hendes advokat og revisor *“ved salget af overskudsselskabet på uforsvarlig måde tilsidesatte skattevæsenets interesser, og at de derfor var erstatningsansvarlige for Skattevæsenets tab.”*¹⁴⁶

Baggrunden for rådgivernes ansvar i Thrane-sagen er fulgt i flere efterfølgende sager. Et eksempel herpå ses i U 2002.582 H, hvor en selskabstømningskonstruktion fandtes at være ulovligt selvfinansieret og dermed ansvarspådragende for sælgers rådgivere.

U 2002.582 H: Sagen omhandlede en konstruktion til selskabstømning meget lig den netop gennemgåede Thrane-sag. Dog, indeholdt nærværende sag et led mere end i Thrane-transaktionen, hvor den oprindelige sælger af selskabet solgte til køber 1, der derefter videresolgte til køber 2. Den oprindelige sælger opnåede ved konstruktionen en merbetaling for købesummen svarende til 35% af den latente skat for regnskabsåret. Køber 2 erhvervede herefter selskabet ved brug af selskabets egne midler. Denne konstruktion udgjorde en selvfinansiering, hvilket var ulovligt efter den dagældende anpartsselskabslovs § 84, stk. 2. Højesteret statuerede herefter erstatningsansvar for sælger, sælgers advokat og revisor, for køber 1 og dennes pengeinstitut samt køber 2 og dennes pengeinstitut henholdsvis.

Ved vurderingen af sælgers erstatningsansvar lagde Højesteret vægt på, at sælgeren var bekendt med, at køber ville sælge afskrivningsberettigede aktiver for at eliminere latent skat. Han havde derfor anledning til at være opmærksom på skattevæsenets interesser og tilsidesættelsen af disse. Dette uanset, at Landsretten havde frifundet såvel sælger som hans rådgivere for ansvar, med henvisning til, at transaktionen i forhold til rådgivernes kendskab var forretningsmæssigt begrundet - også med den indlagte overkurs.¹⁴⁷ Højesteret bemærkede i den henseende, at sælgers kendskab til konstruktionen for købet gjorde, at han burde have indset, at risikoen for ulovlig selvfinansiering var særligt stor. I den forbindelse lagde Højesteret vægt på, at sælgeren var bekendt med, at baggrunden for merprisen var, at køberen ville lade selskabet købe

¹⁴⁶ U 2000.365 H, s. 389.

¹⁴⁷ U 2002.582 H s. 599.

afskrivningsberettigede aktiver for at eliminere latent skat. I forlængelse heraf fremhævede Højesteret, at selvom sælger havde handlet i overensstemmelse med rådgivning fra sin advokat og revisor, kunne det ikke fritage ham for ansvar.

Til forskel fra Thrane-sagen, foretog Højesteret i U 2002.582 H ikke en særskilt vurdering af advokatens og revisorens rådgiveransvar. Det skyldes, at både advokaten og revisoren havde anerkendt, at såfremt sælgeren fandtes erstatningsansvarlig, ville de være ansvarlige på lige fod med sælgeren for Skattevæsenets tab.¹⁴⁸ Ligesom i Thrane-sagen blev det fremhævet, hvorvidt sælger (og dennes rådgiver) havde kendskab til formålet med konstruktionen, herunder om disse burde være særligt opmærksomme på den risiko, som kunne opstå i sådanne aftalekomplekser. Spørgsmålet om forretningsmæssig begrundelse for transaktionen blev også adresseret, herunder særligt ved Landsrettens frifindelse af sælger og dennes rådgivere. Højesteret fremhævede ikke dette spørgsmål, formodentligt begrundet i, at sælgers advokat og revisor særskilt havde anerkendt sit ansvar, såfremt sælger blev kendt ansvarlig under anken.

Sagerne illustrerer således muligheden for som rådgiver at pådrage sig ansvar overfor Skattevæsenet som tredjemand. Dette ansvar findes konkret for rådgiverne, når der rådgives om dispositioner, som savner forretningsmæssigt formål.

6.1.3. Selskabstømmersagerne og deres betydning for ansvarets fordeling

I Thrane-sagen er der yderligere fastslået en anden erstatningsretlig stilling af betydning for de efterfølgende sager. Denne pointe relaterer sig til ansvarets fordeling mellem de ansvarlige skadevoldere.

U 2000.365/2 H: I Else Thrane sagen blev det fastslået, at det ansvarlige beløb skulle udgøre merprovenuet ved salget på 1 mio. kr. I tillæg hertil blev fastsat et beløb på knap 29.000 kr. svarende til en afgift, som ville være blevet udløst ved en almindelig likvidation af selskabet. Slutteligt fastlagde Højesteret en nettorentegevinst til merprovenuet på den baggrund, at der måtte antages at være knyttet en merværdi til at have beløbet til rådighed. Dette beløb udgjorde godt 165.000 kr., hvorfor det bragte Else Thranes samlede erstatningsbeløb på 1.194.175 kr. af det fulde erstatningsbeløb på 1.860.916 kr. I forholdet mellem køberens bank, BG Bank, og Elsa Thrane som sælger, bestemte Højesteret, at restbeløbet skulle bæres ligeligt af Elsa

¹⁴⁸ U 2002.582 H, s. 601.

Thrane (og hendes rådgivere) og BG Bank med 333.370,50 kr. til hver. I det indbyrdes forhold mellem banken og Thrane, skulle Thrane således betale 1.527.545,50 kr. og banken 333.370,50 kr. Det restbeløb, som fandtes at skulle bæres af Thrane, blev pålagt at skulle betales af hendes rådgivere i det indbyrdes forhold med halvdelen til hver, således 166.685,25 kr. Hæftelsen for det samlede skyldige beløb fandtes at påhvile køberens bank på den ene side og Thranes rådgivere på den ene side med halvdelen af det samlede erstatningsbeløb. På sælgersiden skulle de to rådgivere således hæfte solidarisk for beløbet på 930.458 kr. (halvdelen af den samlede erstatningssum). Dertil skulle deres advokat- og revisionsvirksomheder hæfte solidarisk herfor.

Af ovenstående ansvarsfordeling er det relevant at fremhæve, at Else Thrane som sælger fandtes at skulle bære ansvaret for majoriteten af det skyldige beløb. Dette skyldes opgørelsen over den fortjeneste, som hun havde opnået ved salget. Højesteret definerede i afgørelsen således en ansvarsfordeling, hvor sælger forlods skulle bære den ved salget opnåede berigelse, mens de ansvarlige rådgivere på sælgersiden og banken på købersiden hver skulle hæfte for halvdelen af restbeløbet. Sælgersidens halvdel af restbeløbet skulle herefter fordeles lige mellem sælgeren og de ansvarlige rådgivere, herunder potentielt andre involverede, såsom sælgers bank. I Thrane-sagen fandt Højesteret, at advokaten og revisoren som var involveret i transaktion fuld ud skulle hæfte for sælgersiden af restbeløbet, fordi Else Thrane fandtes uden særlige forudsætninger for at bedømme den disposition, som hendes rådgivere anbefalede uden forbehold.¹⁴⁹

Fra opgørelsen i Thrane-sagen fremgår det således, at Thranes rådgivere skulle bære det endelige ansvar for en beløbsmæssigt relativt lille del af det samlede skattemæssige krav. Uanset, synes Højesteret dog at vurdere, at Thranes rådgivere som minimum var ansvarlige for halvdelen af skattevæsenets tab. Dette kommer til udtryk gennem hæftelsen, hvor henholdsvis revisoren og advokaten, der var involveret i virksomhedstransaktionen, skulle hæfte solidarisk for halvdelen af det samlede tab.

Fordelingen af hæftelsen i Thrane-sagen er fulgt i flere efterfølgende sager om selskabstømning for Højesteret. Som eksempel kan nævnes den gennemgåede U 2002.582 H, hvor ansvaret blev fordelt ud fra de principper for hæftelsen, som blev fastslået i Thrane-sagen. I denne sag

¹⁴⁹ U 2000.365/2 H, s. 390.

medførte principperne, at erstatningskravet på sælgersiden, udgjorde sælgers berigelse ved salget, med tillæg af halvdelen af restkravet. De to banker på købersiden skulle herefter hæfte for den anden halvdel af restkravet, som blev ligeligt fordelt.¹⁵⁰ På trods af, at fordelingen skete efter principperne som fastsat i Thrane-sagen, blev ansvaret på sælgersiden fordelt anderledes end i Thrane-sagen. Nærmere bestemt, fandt Højesteret, at restkravet skulle fordeles ligeligt med $\frac{1}{3}$ til henholdsvis sælger, revisor og advokat, hvor sælgersidens restkrav i Thrane-sagen alene påhvilede hendes rådgivere. Den anderledes fordeling i U 2002.582 H var begrundet i sælgers erfaring med at drive virksomhed. Dette betød, at der ikke var grund til at fravige den fastlagte hovedregel om lighedeling, som det var tilfældet i Thrane sagen.

6.1.4 Lovlig skattetænkning

I relation til den netop gennemgåede praksis, bliver billedet af rådgivernes ansvar over for Skattevæsenet mindre klar ved det, der undertiden kaldes lovlig skattetænkning. Med dette begreb refereres til, at en advokat også skal varetage sin klients interesser på den skattemæssigt mest fordelagtige måde.¹⁵¹ Denne pligt til lovlig skattetænkning blev statueret i den allerede behandlede U 1985.489 H. I sagen fandt Højesteret, at advokaten havde en selvstændig pligt til at rådgive nogle arvinger om den skattemæssigt mest fordelagtige fremgangsmåde.

U 1985.489 H: Sagen omhandlede spørgsmålet om en advokats ansvar efter han havde bistået to søstre med behandlingen af moderens dødsbo. Advokaten udarbejdede efter henvendelsen fra de to søstre straks et skøde til den ene søstre, som skulle overtage boets væsentligste aktiv, en landbrugsejendom. En senere udarbejdede redegørelse viste, at den pålignede skat ved overdragelsen kunne være undgået ved at lade begge søstre succedere i den skattemæssige stilling efter moderen og derefter lade den ene søster overdrage sin halvdel.

Højesteret fandt på baggrund af den beskrevne disposition ikke, at den nævnte fremgangsmåde var tilstrækkelig kendt til at pålægge advokaten et erstatningsansvar. Sagens udfald blev begrundet i advokatens virke som generalistadvokat, som også behandlet ovenfor i afsnit 3.6.1. Højesteret statuerede en selvstændig pligt til at rådgive om lovlig skattetænkning. I sagen var denne pligt over for advokatens klienter således koblet op på advokatens ansvar inden for kontrakt. En tilsvarende pligt kan dog teoretisk medføre advokatens ansvar over for

¹⁵⁰ U 2002.582 H s. 602.

¹⁵¹ Ulfbeck, *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave, 2021, s. 79.

tredjemand. Den allerede gennemgåede U 2008.2323 V, synes at konkretisere dette, idet den manglende iagttagelse af boafgiften medførte et erstatningsansvar over for de begunstigede institutioner. Sagen er således et nyere eksempel på en situation, hvor advokaten ifalder ansvar over for tredjemand på baggrund af manglende lovlig skattetænkning, som er behandlet i afsnit 6.1.4.

6.1.5 Delkonklusion

Som gennemgået består den tredje og sidste kategori af advokatansvar over for tredjemand i forpligtelser over for Skattevæsenet. Sagerne udgør det specifikke tilfælde, hvor rådgivere, herunder advokater og revisorer, er pålagt et ansvar over for Skattevæsenet for rådgivning, der tilsidesætter Skattevæsenets interesser. Advokaters ansvar over for Skattevæsenet er fastslået i selskabstømmersagerne, særligt i Thrane-sagen, hvor advokaten og revisoren hæftede for halvdelen af skattevæsenets tab. Dette er konkret tilfældet, når dispositionerne foretaget af sælger, med bistand fra rådgivere, savner et forretningsmæssigt formål. Denne linje er fulgt i en række efterfølgende sager, herunder U 2002.582 H. Visse tilfælde peger dog den modsatte vej, når advokater ifalder ansvar i sager om lovlig skattetænkning. I sådanne sager, har advokaten en pligt til at rådgive sine klienter om lovlig skattetænkning. Dette er dog ikke tilfældet for rådgivning af selskaber, hvor dispositionerne savner forretningsmæssig begrundelse.

Skatteforvaltningens interesse - og beskyttelse heraf - synes ikke sidenhen at være blevet reduceret. Tværtimod har det givet anledning til flere sager. Et af de nyeste domme er Bech-Bruun sagen, som tillige giver flere nuancer til rådgiverens ansvar.

6.2. Bech-Bruun sagen

Bech Bruun-sagen tjener som den nyeste praksis på området for rådgiveransvar, og den belyser relevante problemstillinger for rådgiveransvaret og omfanget af advokatens ansvar overfor tredjemand. Denne form for ansvar blev senest bedømt i de såkaldte selskabstømmersager, som er gennemgået ovenfor i afsnit 6.1. Bech-Bruun sagen omhandler spørgsmålet om rådgiveransvar, herunder spørgsmålet om erstatningsansvar for rådgivning med tab for tredjemand i form af Skatteforvaltningen. Bech-Bruun sagen har sit udgangspunkt i lignende skatteunddragelsesdispositioner, og den behandler tillige de særlige problemstillinger, som vedrører eksterne rådgiveres ansvar overfor tredjemand.

6.2.1. Sagens baggrund

Inden sagsanlægget mod Bech-Bruun fastslog retten i Glostrup i 2019 en bøde på 119 mio. kr. til den faciliterende bank North Channel Bank (herefter NCB) for bedrageri af særlig grov beskaffenhed. I kølvandet på bøden til NCB, anlagde Skatteforvaltningen den 8. juni 2020 sag mod Bech-Bruun ved Københavns Byret, som ved kendelse blev henvist til behandling ved Østre Landsret, jf. retsplejelovens § 226, stk. 1. Dette kan gøres, når sagen er af principiel karakter, herunder når sagen har en generel betydning eller har en væsentlig samfundsmæssig rækkevidde.

Ved sagens anlæg søgte Skatteforvaltningen at kræve erstatning fra Bech-Bruun, herunder subsidiært at Bech-Bruun anerkendte sit erstatningsansvar. Skatteforvaltningens primære påstande var betaling af erstatning på godt 700 mio. kr. som følge af Bech-Bruuns rolle i udbyttesagerne.

6.2.2. Sagens forløb

Sagen udsprang af en rådgivning, som Bech-Bruun afgav i 2014 til den tyske North Channel Bank (herefter NCB). NCB udstedte de udbyttentaer, der i perioden 12. maj 2014 til 22. juli 2015 blev brugt til at få udbetalt i alt cirka 1,1 mia. kr. fra Skatteforvaltningen.

Bech-Bruun og Jones Day, som varetog korrespondancen for NCB, indledte korrespondancen primo februar 2014. Allerede i første henvendelse beskrev Jones Day, hvordan parterne ville realisere en skattefordel i Danmark, som formentlig bestod af en dobbeltrefusion af udbytteskat. Hertil forespurgte Jones Day i samme mail af 3. februar 2014, hvilke problemer de skulle være opmærksomme på, herunder i forhold til skattesvig, anden lovgivning og omdømmeproblematikker. Jones Day beskrev, at der hidtil havde været smuthuller i den tyske lovgivning, der gav en tilsvarende mulighed for dobbelt refusion af kildeskat. Bech-Bruun blev i den henseende også gjort opmærksom på, at NCB alene skulle fungere som depotbank. I sin respons beskrev Bech-Bruun at sådanne cum/ex transaktioner generelt er problematiske ud fra et juridisk perspektiv og oftest ikke genstand for den efterspurgte juridiske opinion.

Bech-Bruun indgik dog aftalen om udarbejdelsen af notatet og i de efterfølgende måneder fortsatte dialogen mellem Bech-Bruun og Jones Day. Bech-Bruun afgav fra den 18. februar til den 2. maj 2014 fem forskellige udkast til legal opinions i takt med, at forespørgslen blev ændret og nye faktuelle forhold fremkom. I denne periode fik Bech-Bruun også fremsendt flere

transaktionsdiagrammer, som beskrev den transaktionsmodel NCB og tilknyttede parter havde i sinde at bruge.

I forlængelse af de nye faktuelle beskrivelser, der fremkom i de engelske transaktionsdiagrammer, tilkendegav Bech-Bruun, at *“USPF kan derfor pr. definition ikke være ejer af cum udbytteaktier på udbytte-godkendelsesdatoen”*. Med benævnelsen af USPF henvises til den amerikanske pensionsfond, som skulle erhverve udbytteaktierne. Tilkendegivelse fra Bech-Bruun skyldtes, at transaktionen i de engelske resumeer udgjorde en såkaldt cum/ex-transaktion.

Med cum/ex transaktioner, henvises til de transaktioner, der muliggjorde, at flere parter kunne søge samme skat refunderet. På tidspunktet var det specielt refusion hos de tyske skattemyndigheder, hvor en pensionsfond erhvervede cum udbytteaktier fra en sælger, som ikke ejede (eller leverede) cum udbytteaktier.

Bech-Bruun noterede i forlængelse af mailen, at NCB på baggrund af cum/ex modellen ville have endnu sværere ved at distancere sin rolle i til transaktionen, når de skulle forestå handlen for både sælgeren og USPF, samt at NCB havde kendskab til karakteren af transaktionen. Derfor mente Bech-Bruun ikke at kunne beholde den hidtidige forudsætning 5 i notatet, som henviste til, at USPF ville have ubetinget ejerskab til aktierne.

Baggrunden for, at Bech-Bruun ikke længere ville beholde den henviste forudsætning, kom også i lyset af, at Jones Day havde oplyst, at transaktionen ikke længere skulle foretages med futures, men med OTC-forwardkontrakter.

Futures eller futurekontrakter er en aftale mellem to parter om at sælge et underliggende aktiv, i dette tilfælde udbytteaktier, til en bestemt pris på et nærmere angivet tidspunkt.¹⁵² Kontrakterne er standardiserede og relaterer sig til handel med aktier på et børsnoteret marked. Til forskel fra dette, er OTC-aktier modsat “Over The Counter” aktier, som handles uden for børsen, og som ikke handles ved standardiserede kontrakter.¹⁵³ Som det også beskrives af Bech-Bruun, kan sådanne OTC-forwards give en bredere mulighed for, at aktierne og deres ejerskab kan pege i forskellige retninger.

¹⁵² Hansen, *Børsretten*, 7. udgave, 2023, s. 342-434.

¹⁵³ Ibid., s. 114.

Bech-Bruun blev oplyst om skiftet i transaktionsmodellen fra futures til OTC-Forwards i starten af april, og det blev inkorporeret i det fjerde udkast til legal opinion den 15. april. I den forbindelse beskrev Bech-Bruun, at handel med OTC-forwards kunne pege i retning af en anden identificerbar part end USPF (den amerikanske pensionsfond) som retmæssige ejer af udbyttet.¹⁵⁴ Herudover påpegede Bech-Bruun også, at en sådan konstellation gav mulighed for fuld afdækning eller udgjorde en “perfect hedge”, som det hedder på engelsk, når handlen skulle foregå med OTC-forwards frem for futures på et registreret marked.

Begrebet “perfect hedge” bruges indenfor investering, og refererer til de tilfælde, hvor en transaktion risikoafdækkes fuldt ud.

Efter de ændrede omstændigheder vedrørende cum/ex transaktioner samt OTC-forwards frem for futures, inkorporerede Bech-Bruun i de efterfølgende notater et forbehold for risikoen forbundet hermed. Dette indgik også i det 5. udkast til legal opinion, som var væsentlig for udfaldet af sagen, hvorfor dette udkast gennemgås kort nedenfor.

6.2.2.1. Det 5. udkast til legal opinion

For at få et overblik afgørelsen, som den varierer fra Landsretten til Højesteret, er det nødvendigt med et kort overblik over indholdet af den afgivne legal opinion. Særligt det 5. udkast var afgørende i sagen, idet det også var i dette udkast, at indholdet af rådgivningen lå fast.¹⁵⁵ I punkt 1 beskrives NCB og formålet med opinionen, som er at afdække ansvarsmæssige konsekvenser for NCB som følge af deres virke som depotbank. I punkt 2 beskrives notatets scope (formål), som er at vurdere NCBs skattepligt i Danmark samt civilretlige og strafferetlige spørgsmål i forbindelse med transaktionen. Hertil følger det af pkt. 2.1.1, at den skattemæssige behandling i Danmark ikke vedrører andre parter end NCB. Punkt 3 indeholder den beskrevne model over de påtænkte transaktioner. I punkt 4 beskrives forudsætningerne for notatets konklusion. Heri findes blandt andet forskellige forudsætninger vedrørende ejerskab til aktierne i punkt 4.5-4.7. Derudover beskrives det heri, at banken alene skal agere som depotbank og agere i overensstemmelse med både egne standardprocedurer og normale depotbankprocedurer.

¹⁵⁴ U 2024.746 H, s. 760.

¹⁵⁵ U 2024.746 H, s. 840.

Efter det gennemgåede i punkt 1-4, beskriver Bech-Bruun konklusionen af vurderingen i punkt 5. Heri beskrives det nærmere i punkt 5.1., at NCB “ikke vil være underlagt dansk skattepligt”, mens pkt. 5.2 konkluderer, at “NCB bør ikke være underlagt dansk civilretligt ansvar”. Sidstnævnte indeholder også tre omstændigheder, som forhindrer en mere definitiv vurdering af NCBs ansvar.¹⁵⁶ Disse tre omstændigheder vedrører en henvisning til i) handel med OTC-forwardkontrakter i stedet for futures og risikoen for perfect hedge, ii) mangel på tax opinion om den præcise transaktion (opinion forudsætter futures og ikke forwardkontrakter), og iii) selskabstømmersagerne og disses betydning for transaktioner af tvivlsom karakter.

På baggrund af det kort skitserede 5. udkast til legal opinion, begyndte NCB at udstede udbyttentaer den 12. maj 2014. Disse udbyttentaer fremstod ægte, men de var indholdsmæssigt forkerte.¹⁵⁷ Sådanne udbyttentaer var på tidspunktet (og er det stadig) essentielle for skatteforvaltningens behandling. Dette fordi, de udgør dokumentation, som danner grundlag for ansøgning om refusion af dansk udbytteskat. NCB udstedte disse udbyttentaer til 27 amerikanske pensionsplaner, som søgte refusionen.¹⁵⁸ Dette foregik på baggrund af i alt 284 dokumenterede transaktionskæder, som hver indeholdt 45 aftalebekræftelser fra de indledende transaktioner til afviklingen og udlån. I forbindelse med disse komplekse transaktionskæder udstedte bagmændene, bag de omtalte pensionsplaner, falske udbyttebekræftelser, og NCB fungerede som en af flere depositarer for disse bagmænd. Herefter forestod fire forskellige reclaim-agenter ansøgningerne og dialogen med SKAT for de udenlandske selskaber, som udbetalte i alt cirka 1.1 mia. kr. på baggrund af ansøgningerne.

Følgende model er udarbejdet som illustration af, hvordan den uretmæssige refusion af udbytteskat er foregået.

¹⁵⁶ U 2024.746 H, s. 773.

¹⁵⁷ U 2024.746 H, s. 842.

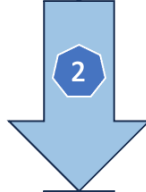
¹⁵⁸ U 2024.746 H, s. 839.

Illustration af "Single dip" metoden

1. Der oprettes en fond i et land, hvor der ikke skal betales udbytteskat. Eksempelvis har Danmark en overenskomst med USA om udbyttet af specifikke pensionsfonde, som ikke beskattes af udbyttet af danske aktier.

2. Den oprettede fond låner aktier på udbyttedagen.

3. Fondens depotbank udsteder beviser på, at fonden havde aktierne på udbyttedagen, hvor udbyttet blev betalt. Herefter kan det betalte udbytte kræves refunderet.

4. De udstedte beviser på ejerskab fremsendes til det danske skattevæsen. Herefter kræves der refusion for de penge, som den reelle ejer af aktierne har betalt i udbytteskat.

5. De lånte aktier leveres tilbage til den reelle ejer igen.

6. Gevinsten fordeles mellem dem, der har bistået konstruktionen, herunder aktiernes reelle ejer, depotbanken og advokaten. Resten beholdes af bagmanden.

Illustration af "Double dip" metoden

7. Den reelle ejer af aktierne, som skal bo et sted, hvor vedkommende ikke udbyttebeskattes, kræver tillige udbytteskatten returneret. På den måde sker der en dobbelt refusion af udbytteskatten på aktierne.

8. Gentag metoden igen. På den måde kan der ske refusion af udbytteskatten ligeså mange gange, som aktierne "proforma" har skiftet ejere. Både ejeren og låneren kan med de udstedte beviser fremlægge dokumentation for ejerskab af aktierne.

Til forskel fra ovenstående illustration baserede bagmændene og NCB i stedet sine udbytterefusioner på udelukkende fiktive transaktioner, hvor der hverken var reelle aktier, udbytter eller pengestrømme.¹⁵⁹ Imidlertid fulgte de fiktive refusioner i hovedtræk samme fremgangsmåde som den ovenfor illustrerede, dog med oprettelse og udlån af fiktive aktier.¹⁶⁰

6.3. Bech-Bruun sagens betydning for ansvaret over for Skatteforvaltningen som tredjemand

Bech-Bruun sagen illustrerer en række betragtninger, der er relevante ved behandlingen af professionsansvar og advokaters erstatningsansvar over for tredjemand. I den henseende indeholder både Landsrettens og Højesterets præmisser flere betragtninger, som er relevante fortolkningsbidrag i behandlingen af advokaters ansvar overfor tredjemand. Disse fortolkningsbidrag, og deres betydning for advokatens ansvar over for tredjemand, gennemgås derfor i det følgende. Gennemgangen tager udgangspunkt i de fire kumulative erstatningsbetingelser, herunder særligt sagens betydning for ansvarsgrundlaget samt inddragelse af hæftelsesspørgsmålet.

6.3.1. Tabet

I relation til tabsopgørelsen, adresserer Landsretten ikke spørgsmålet om opgørelsen af tabet i sin frifindelse af Bech-Bruun. Højesteret forholder sig derimod til opgørelsen i tabet i forbindelse med, at Højesteret finder, at Bech-Bruun er erstatningsansvarlige. Skatteforvaltningen havde i sit samlede tab på cirka 1,1 mia. kr. fradraget indbetalinger fra et fortroligt forlig forholdsmæssigt med de betalinger, der kunne henføres til pensionsplaner, der havde anvendt udbyttentaer fra NCB. Højesteret fremhæver i den henseende, at Bech-Bruuns indsigelser mod tabsopgørelsen er uden betydning, idet Skatteforvaltningens opgørelse er velbegrundet.

Med baggrund i Højesterets fastsættelse af erstatningskravet ud fra Skatteforvaltningens opgørelse, har forbeholdene i det 5. udkast til legal opinion ikke en indflydelse på Højesterets udmåling af Skatteforvaltningens tab, og det erstatningskrav der følger deraf. Dette er i tråd med den generelle antagelse om, at advokater har en begrænset mulighed for at foretage ansvarsfraskrivelser i forbindelse med rådgivning. Samtidig indikerer det, at der findes en yderligere skærpelse af advokatens ansvar, når der udarbejdes erklæringer eller legal opinions.

¹⁵⁹ U 2024.746 H, s. 849.

¹⁶⁰ U 2024.746 H, s. 788.

Dette underbygges af Højesterets bedømmelse af, at Skatteforvaltningens tab ikke nedsættes, selvom Skatteforvaltningen ikke er Bech-Bruuns kontraktpart. Skatteforvaltningen, som tredjemand, kunne således gøre sit fulde tab kunne gældende over for Bech-Bruun.

6.3.2. Ansvarsgrundlaget

Bedømmelsen af ansvarsgrundlaget varierer fra Landsretten til Højesteret, hvorfor de to instansers afgørelser behandles særskilt nedenfor.

6.3.2.1. Landsrettens dom

Ved sagens første behandling i Østre Landsret, indledte Landsretten med at forholde sig til den indledende mail mellem Bech-Bruun og Jones Day. I den henseende beskrev Landsretten, hvordan rådgivningen måtte betegnes som en modelrådgivning, som skulle bedømmes efter en skærpet culpanorm. Denne skærpede culpanorm er et udtryk for en yderligere skærpelse af det professionsansvar en advokat allerede er underlagt. Dette er i overensstemmelse med antagelsen om et skærpet ansvarsmiljø ved advokaters afgivelse af erklæringer, herunder legal opinions - se også hertil afsnit 4.3.1.

Landsretten fremhævede derefter, at Skatteforvaltningen som tredjemand kunne gøre denne skærpede culpanorm gældende, selvom Skatteforvaltningen ikke var opdragsgiver. Således taler Landsrettens begrundelse ind i et deliktsansvar over for Skatteforvaltningen som tredjemand, der ikke alene kan begrundes i den almindelige culpanorm, men tilmed den skærpede vurdering af ansvaret, der følger af professionsnormen.

I forlængelse af ovenstående understregede Landsretten, at der ikke ud over den skærpede culpanorm, var en særlig forpligtelse til at varetage Skatteforvaltningens interesser.¹⁶¹ I den henseende vægtede Landsretten de forudsætninger, som Bech-Bruun havde indsat i notatet. Særligt de tre forskellige omstændigheder som gennemgået ovenfor i pkt. 5 samt forudsætningerne i notats pkt. 4.9 til 4.12, hvorefter NCB udelukkende skulle fungere som depotbank. Landsretten fandt, at advokaten hos Bech-Bruun ikke havde handlet culpøst ved at undlade at forholde sig til hvem, der var den rette skattemæssige udbyttmodtager.¹⁶²

¹⁶¹ U 2024.746 H, s. 839.

¹⁶² U 2024.746 H, s. 841.

Landsrettens resultat blev også begrundet med henvisning til betydningen af, at transaktionerne var foretaget uden aktier og reelle pengestrømme. Her fandt Landsretten med henvisning til de notatets pkt. 4.5 til 4.12, at advokaten hos Bech-Bruun ikke havde handlet culpøst ved ikke at indse, at modellen ville blive brugt til at snyde den danske statskasse. I den henseende lagde Landsretten særligt vægt på forudsætningerne i punkt 4.5-4.7 om, at interessenterne skulle være reelle ejere af aktierne, således at arrangementet ikke blev cirkulært, samt at NCB alene skulle fungere som depotbank. Landsretten frifandt således i sin helhed Bech-Bruun, for de af Skatteforvaltningen anførte påstande.¹⁶³

Som gennemgået ovenfor i metodeafsnittet, har Landsrettens afgørelse begrænset retskildemæssig værdi, når afgørelsen fra Landsretten ankes til Højesteret. Imidlertid bidrager Landsrettens afgørelse med relevante fortolkningsbidrag til fastlæggelsen af advokaters ansvar overfor tredjemand. De af Landsretten fremførte synspunkter skal derfor ses i lyset af Højesterets begrundelse og resultat i sagen.

6.3.2.2 Højesterets dom

I den supplerende sagsfremstilling for Højesteret, blev der fremlagt yderligere materiale. Noterbart for sagens udfald, blev det tyske transaktionsdiagram blev fremhævet. Det blev i den henseende bemærket, at transaktionsdiagrammet, viste svindelmodellen i klartekst. Henset til transaktionsdiagrammets betydning for udfaldet af sagen, forefindes det originale transaktionsdiagram som bilag A. Transaktionsdiagrammet er også simplificeret gengivet på dansk ovenfor i forbindelse med sagens faktum, se hertil særligt illustrationen af “single dip” ovenfor.

Generelt om ansvarsvurderingen:

Højesteret udtalte først og fremmest generelt om ansvarsvurderingen, at *“ved vurderingen af, om en advokat ved sin rådgivning af en klient har handlet ansvarspådragende over for skattemyndighederne, er det afgørende, om advokaten på uforsvarlig måde har tilsidesat skattemyndighedernes interesser.”* Citatet giver genklang fra de beskrevne selskabstømmersager. Formuleringen blev også brugt i den skelsættende Thrane-sag U 2000.365 H, hvor hensynet til en uforsvarlig tilsidesættelse af skattemyndighedernes interesser var enslydende.

¹⁶³ U 2024.746 H, s. 842.

Som det var tilfældet i Thrane-sagerne, var anbringendet omkring manglende forretningsmæssige formål tillige udslagsgivende i Bech-Bruun sagen. Netop dette punkt fremhævede Højesteret også den generelle ansvarsvurdering. Her understregede Højesteret som et centralt element i ansvarsvurderingen, hvorvidt dispositionerne havde forretningsmæssigt formål, samt hvorvidt dispositionerne havde usædvanlig karakter.¹⁶⁴ Slutteligt pegede Højesteret i det generelle afsnit på betydningen af advokatens opdrag, samt den rådgivning, der er ydet i den konkrete situation. I forlængelse af Højesterets afgørelse og begrundelse, tages der hensyn til, at rådgivning om særligt skattedispositioner, skal have en forretningsmæssig begrundelse. I den henseende synes Højesterets afgørelse sammenlignet med selskabstømmersagerne at indikere, at der foreligger en overensstemmelse mellem kravet om forretningsmæssigt formål og normerne for god advokatskik, i overensstemmelse med fortolkningen af begrebet i retsplejelovens § 126.

Den konkrete ansvarsvurdering:

I Højesterets ansvarsvurdering, blev der konkret lagt vægt på, at advokaten hos Bech-Bruun allerede efter den indledende mail, blev gjort opmærksom på risikoen for dobbelt refusion af udbytteskat. Efter den indledende mail, det tyske transaktionsdiagram og de efterfølgende transaktionsbeskrivelser, befandt advokaten sig således i det, Højesteret kalder, et skærpet ansvarsmiljø.¹⁶⁵ I Bech-Bruun sagen var advokatens ansvar allerede skærpet, idet han som følge af sit virke som advokat, var underlagt en professionsansvarsnorm. På den måde bliver advokaten også i Højesterets bedømmelse underlagt et todelt udslag af culpae relativitet, såvel i form af professionsansvaret, som efter den konkrete dialog og udveksling af transaktionsdiagrammer, der begrundede en skærpet opmærksomhed.

Som det tilmed er noteret ovenfor under den generelle ansvarsvurdering, lagde Højesteret også i den konkrete ansvarsvurdering vægt på den manglende forretningsmæssige begrundelse. De nævnte forhold i samspil med advokatens egne udtalelser om bekymring for den såkaldte cum/ex model og dens problematik, gjorde, efter Højesterets begrundelse, at advokaten hos Bech-Bruun måtte have indset, at han på uforsvarlig måde tilsidesatte Skatteforvaltningens interesser. I den forbindelse fastslog Højesteret, modsat Landsretten, at forudsætninger og

¹⁶⁴ U 2024.746 H, s. 849.

¹⁶⁵ U 2024.746 H, s. 851.

forbehold indsat i en legal opinion ikke kunne medføre en anden vurdering. Højesteret tilsidesatte således Landsrettens vurdering af de opstillede forudsætninger for transaktionerne samt betydningen af de indsatte forbehold. Denne tilsidesættelse er i overensstemmelse med det beskrevne om advokaters mulighed for at begrænse deres ansvar i ansvarsfraskrivelser. Højesteret bekræftede således, at sådanne ansvarsfraskrivelser i form af forbehold og forudsætninger, ikke kan fritage advokaten for ansvar.

6.3.2.3. Skærpelse i legal opinions

Som beskrevet ovenfor i afsnit 4.3.1. har det hidtil i teorien været uafklaret, hvorvidt en advokat, der afgiver en legal opinion, er underlagt en pligt til at afklare det faktum og de forudsætninger, der er opstillet af klienten.¹⁶⁶ Problemstillingen kan adresseres på baggrund af Bech-Bruun sagen, hvor der foreligger konkrete forhold, der må antages at danne grundlag for en afvigelse fra dette teoretiske udgangspunkt. I Bech-Bruun sagen er det særligt det tyske transaktionsdiagram og den indledende mail, der beskrev skattefordele, skattesvig og de tidligere smuthuller i den tyske lovgivning, der danner baggrunden for Højesterets resultat. Det må således antages, at disse omstændigheder har været udslagsgivende for kravet om, at advokaten omhyggeligt bør efterprøve faktum og opstillede forudsætninger inden afgivelsen af den ansvarspådragende legal opinion.

Det må i den forbindelse anføres, at advokatens viden, eller burde viden, om det tyske transaktionsdiagram og den indledende mail, danner grundlag for kravet til advokatens skærpede opmærksomhed. Betragtningen er også i overensstemmelse med Landsrettens præmisser, idet det fremhæves, at det må have stået klart for advokaten, at han bør have udvist forsigtighed ved sin rådgivning. Allerede ved ikke at have udvist denne forsigtighed, ved afgivelsen af en legal opinion med urigtigt faktum og forkerte forudsætninger, har advokaten bestyrket den nærliggende risiko for, at Skatteforvaltningen blev påført et tab.

Denne slutning synes således at underbygge antagelsen i teorien om, at der kan foreligge konkrete omstændigheder, der begrunder en afvigelse fra det udgangspunkt, at en advokat ikke generelt bør efterprøve det konkrete faktum og de specifikke forudsætninger i forbindelse med udarbejdelsen af en legal opinion.¹⁶⁷ Dette er i overensstemmelse med Advokatsamfundets

¹⁶⁶ Halling-Overgaard og Andersen, *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave, 2022, s. 396.

¹⁶⁷ *Ibid.*, s. 396.

betragtninger i vejledning om afgivelse af legal opinions, der udtrykker, at advokater ved udarbejdelsen af sådanne legal opinions har *“al mulig grund til at foretage undersøgelser med en høj grad af omhyggelighed.”*

Efter Højesterets begrundelse i sagen, har det således afgørende betydning for advokatens ansvar, hvorvidt dispositioner der rådgives om, har et forretningsmæssigt formål. Dertil vægtes de indledende mails og det tyske transaktionsdiagram som omstændigheder i sagen, der yderligere klassificerer den omhyggelighed, der bør udvises af advokaten i det konkrete ansvarsmiljø. I forlængelse heraf skærpes ansvarsmiljøet i nogle henseender, herunder særligt når advokaten udarbejder erklæringer og legal opinions, der efter omstændighederne begrunder en efterprøvelse af faktum og de foreliggende omstændigheder.

6.3.3. Kausalitet

Til spørgsmålet om årsagsforbindelse anførte Bech-Bruun, at bedrageriet ville være gennemført, uanset om legal opinion havde foreligget. Bech-Bruuns argumentation er udtryk for betragtningen om, at udarbejdelsen af den benævnte legal opinion ikke var en nødvendig betingelse for skadens indtræden. Denne argumentation taler ind i de gennemgåede betragtninger om årsagskonkurrence, samt hvorvidt de uretmæssige refusioner ville være sket uanset, om der forelå en legal opinion eller ej. I den henseende argumenterer Bech-Bruun ud fra slutningen om, at den udarbejdede legal opinion ikke var en nødvendig betingelse for skadens indtræden, da den ikke var udslagsgivende for, om de uretmæssige refusioner ville blive foretaget. Dette giver anledning til at overveje, om den udarbejdede legal opinion i den henseende, var en tilstrækkelig betingelse for den uretmæssige refusion.

Det er antaget, at der ikke generelt kan fastsættes et krav om tilstrækkelighed, hvorefter det ansvarsbegrundende forhold selvstændigt ville have medført skaden og dermed erstatningsansvar. Samtidigt gør det sig gældende, at en manglende nødvendighed for skadens indtræden ikke kan strækkes så langt, at der herefter kan sluttes en ansvarsfrihed.¹⁶⁸ Skatteforvaltningen har i sine anbringender fremhævet, at når der er flere ansvarlige skadevoldere, hæfter disse solidarisk for den indtrådte skade.¹⁶⁹ Anbringendet harmonerer med det i teorien antagede, hvorefter det faktum, at der foreligger flere tilstrækkelige betingelser for

¹⁶⁸ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 354

¹⁶⁹ U 2024.746 H, s. 845.

skadens indtræden, ikke kan medføre en selvstændig ansvarsfrihed for de enkelte skadevoldere.¹⁷⁰ Herefter hæfter de ansvarlige skadevoldere solidarisk for den skade, der indtræder som følge af de respektive skadevolderes ansvarspådragende forhold.

Højesteret tog ikke særskilt til betragtningen ovenfor, men fremhævede den tidsmæssige sammenhæng som baggrund for opfyldelsen af kausalitetsbetingelsen. I den forbindelse, fastslog Højesteret, at den nære tidsmæssige sammenhæng mellem det 5. udkast af legal opinion fra 2. maj 2014 og de første refusionsansøgninger af 12. maj 2014, etablerede den fornødne årsagsforbindelse mellem det 5. udkast og de foretagne dispositioner. Dette begrundede Højesteret i, at indholdet af det 5. udkast efter de foreliggende omstændigheder dannede grundlag for at indlede brugen af modellen og anmodningerne om refusion af udbytteskat. Uanset om der, som anført af Bech-Bruun forelå flere skadesårsager, fandt Højesteret det således uden betydning, at den endelige legal opinion først forelå cirka to måneder efter de første anmodninger om refusion af udbytteskat. Højesteret tiltrådte herefter, at der forelå den fornødne årsagssammenhæng mellem de første anmodninger og indholdet af det 5. udkast.

6.3.4. Adækvans

I relation til adækvans (påregnelighed) fastlagde Højesteret på den ene side, at Bech-Bruun måtte indse, at NCB var involveret i en model til brug for uberettiget refusion af udbytteskat. Ved behandlingen af spørgsmålet fremhævede Højesteret, at Bech-Bruun vidste, at NCB deltog aktivt i modellen for uberettigede udbytterefusioner, og at banken ikke var i god tro. Dette modificerede Højesteret dog på den anden side med vægt på betydningen af, at konstruktionen blev gennemført med fiktive bogføringer og transaktioner. Selvsamme begrundelse medførte således, at Bech-Bruun ikke fandtes at skulle betale det principalt påståede beløb på godt 700 mio. kr.¹⁷¹

Højesteret lagde således vægt på, at Bech-Bruun burde have vidst, at den udarbejdede legal opinion ville tjene som grundlag for svindel med uberettiget refusion af udbytteskat. Imidlertid blev Bech-Bruuns erstatningsansvar nedsat med den begrundelse, at den uberettigede refusion blev foretaget på baggrund af fiktive transaktioner. Dette medførte et tab, som var uafhængigt

¹⁷⁰ Von Eyben og Isager, *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave, 2024, s. 357.

¹⁷¹ U 2024.746 H, s. 851.

af reelle aktier og udbytter, hvorfor Bech-Bruun ikke burde have indset, at omfanget af den uretmæssige refusion havde en sådan størrelse. På det grundlag nedsatte Højesteret derfor Bech-Bruuns erstatningskrav til 400 mio. kr. Hverken betragtninger om egen skyld eller accept af risiko kunne, efter Højesterets begrundelse, have for bortfald eller begrænsning af Bech-Bruuns erstatningsansvar.¹⁷²

6.3.4.1. Answarets fordeling

Ved fastsættelsen af erstatningens størrelse, har Bech-Bruun sagen ikke fulgt samme fordeling som den, der blev fastslået i selskabstømmersagerne. Højesteret adresserede ikke i Bech-Bruun sagen spørgsmålet om hæftelse og fordeling af ansvaret på henholdsvis en sælger og en køber, der naturligt ikke forelå ved rådgivning, hvor opdraget var en legal opinion. I relation til spørgsmålet om hæftelse, syntes det, når nedsættelsen til 400 mio. kr. beroede på adækvansbetragtninger, at Bech-Bruun principielt kunne blive ansvarlige for hele skatteforvaltningens tab som udgangspunkt, såfremt tabet havde været påregneligt.

I sager vedrørende legal opinions, synes det derfor, at advokaten som rådgiver ikke alene hæfter for halvdelen af Skatteforvaltningens tab, som det sås i selskabstømmersagerne, men derimod for hele det skyldige beløb. Det må dog fremhæves, at der forud for sagens anlæg mod Bech-Bruun blev indgået en række udenretlige forlig mellem Skatteforvaltningen og andre interessenter, der tillige havde bistået de uretmæssige udbytterefusioner. Disse udenretlige forlig kan have haft en indflydelse på den senere fordeling af ansvaret overfor Bech-Bruun. Resultatet var sandsynligvis blevet et andet, hvis forligspartierne i stedet havde været indstævnte eller adciterede, ligesom det var tilfældet i selskabstømmersagerne.

6.4. Delkonklusion

I henhold til det ovenstående, må Bech-Bruun sagen således siges at være udtryk for en retstilstand, hvor advokater kan ifalde ansvar over for skatteforvaltningen som tredjemand, når de rådgiver om dispositioner, som savner forretningsmæssigt formål. Denne form for ansvar blev første gang statueret i selskabstømmersagerne, herunder den skelsættende Thrane-sag. I sager uden forretningsmæssig resonans kan advokaten og dennes virksomhed således risikere at hæfte for Skatteforvaltningens tab, uanset at advokaten ikke har opnået en uberettiget vinding ved dispositionerne.

¹⁷² U 2024.746 H, s. 851 f.

I forlængelse af det ovenstående skærpes ansvarsmiljøet, når advokaten udarbejder erklæringer og legal opinions, der begrundes en efterprøvelse af faktum og de foreliggende omstændigheder. Disse omstændigheder var til stede i Bech-Bruun sagen, hvor korrespondancen og indholdet af de fremsendte meddelelser og transaktionsdiagrammer begrundede omhyggelige undersøgelser. Behovet for grundighed i sådanne sager er i overensstemmelse med Advokatsamfundets vejledning om afgivelse af legal opinions. Det synes efter Bech-Bruun sagen at gælde, uanset forudsætninger eller forbehold for rådgivningen. I sådanne tilfælde rækker advokatens ansvar overfor tredjemand langt, og det kan medføre hæftelse af betydelig størrelse. Det må dog anføres, at de udenretlige forlig kan have haft en indflydelse på omfanget af den hæftelse, der blev udmålt i Bech-Bruun sagen.

Det synes også i tråd med betragtningen om biforpligtelser ovenfor, at advokaten hos Bech-Bruun har en biforpligtelse over for Skatteforvaltningen. Det skyldes, at advokaten over for Skatteforvaltningen, er den eneste, der kan varetage Skatteforvaltningens interesser. På den måde er sagen udtryk for, at hovedforpligtelsen er rådgivning af NCB, mens der opstår en biforpligtelse over for tredjemand i form af Skatteforvaltningen, der ikke selv kan varetage sine interesser i forholdet. Forpligtelsen over for Skatteforvaltningen får således karakter af en biforpligtelse, fordi advokaten er den eneste, der kan varetage Skatteforvaltningens interesser i sin rådgivning. På den måde opstår en slags vejlednings- og omsorgspligt over for Skatteforvaltningen som tredjemand, der kan begrunde et erstatningsansvar, ligesom det var tilfælde i de gennemgåede U 2005.502 H, U 2012.2366 H og U 2012.1978 H.

I forlængelse af ovenstående må det bemærkes, at det ikke generelt udledes, at enhver rådgivning, der indbefatter skattemæssige forhold, også indebærer en biforpligtelse over for Skatteforvaltningen. I relation til biforpligtelser over for Skatteforvaltningen kan det også medføre ansvar for advokaten, såfremt vedkommende ikke iagttager relevant lovlig skattetænkning. Hertil er det dog gennemgående for både selskabstømmersagerne og Bech-Bruun sagen, at når dispositionen er uden forretningsmæssigt formål, opstår der en særlig pligt til at varetage Skatteforvaltningens interesser.

7. Konklusion

Advokatens ansvar beror i sit fundament på dansk rets praksisfastsatte culpanorm. Dette fundament, er der bygget væsentligt på, gennem lovgivning, praksis, advokatetiske regler og god skik normer, som samlet danner grundlaget for variationen i den almene culpabedømmelse. Allerede i kraft af professionsansvaret for advokater, skærpes ansvaret, idet der stilles større krav til advokatens rådgivning, uanset om advokaten er specialist eller generalist. I nogle tilfælde skærpes ansvaret yderligere, for eksempel når en advokat betegner sig som specialist indenfor et område, såsom skatteret. I disse situationer er det antaget, at domstolene kan tage hensyn til denne specialisering i sin begrundelse og resultat. Som en yderligere modifikation til de typetilfælde, hvor der kan foreligge en skærpelse af den i forvejen skærpede culpanorm, ses advokaters ansvar for afgivelse af erklæringer, og herunder særligt legal opinion. Disse indebærer en yderligere ansvarsskærpelse i blandt andet advokatsamfundets vejledning om legal opinions.

I tillæg til variationerne i culpanormen, der kommer til udtryk i form af profession og specialisering, følger denne skærpelse, uanset om det drejer sig om ansvar inden for kontrakt eller uden for kontrakt - det såkaldte deliktsansvar. I dette forhold til tredjemand bedømmes rådgivere, herunder særligt advokater, i praksis også efter de professionelle standarder, der gør sig gældende. I advokatbranchen er det særligt god skik regler og branchenormer, der hovedsageligt er opstillet af Advokatsamfundet og som følger af retsplejeloven, der er med til at sætte rammerne for varetagelsen af advokathvervet. I den forbindelse er der fastlagt en tendens til en betydelig og omfattende omsorgspligt i forholdet mellem advokaten og klienten, samt de eventuelle forpligtelser, der kan opstå over for tredjemand subsidiært hertil.

For advokatens ansvar over for tredjemand tegnes i praksis et billede af tre typetilfælde, der udløser et erstatningsansvar over for tredjemand. Efter den gennemgåede praksis kan det etableres, at der i tre typetilfælde følger en biforpligtelse over for tredjemand sideløbende med hovedforpligtelsen overfor klienten. Som behandlet, udgør typetilfældene i) advokaters ansvar overfor tredjemand ved udarbejdelsen af testamenter, ii) advokaters ansvar som følge af biforpligtelser overfor tredjemand som eneadvokat, og særligt iii) advokaters ansvar overfor tredjemand når denne tredjemand er Skatteforvaltningen.

For førstnævnte tilfælde følger ansvaret naturligt af, at advokaten ved en fejl i testamentedarbejdelsen eller fejlagtig udbetaling pådrager sig ansvar. Den naturligt afledte biforpligtelse kommer af, at den tiltænkte begunstigede tredjemand, pådrages et tab ved advokatens fejl. Biforpligtelser over for tredjemand opstår, når advokaten er eneadvokat, specifikt når advokaten alene kan varetage flere parter interesse, i relationen til såvel sin egen klient som til tredjemand. Dette typetilfælde kan også siges at have betydning ansvar over for Skatteforvaltningen, der ikke kan varetage egne interesser som udenforstående tredjemand. Ansvar over for Skatteforvaltningen spænder dog videre end tilfældene for eneadvokater, og der kan generelt siges at foreligge en selvstændig biforpligtelse over for Skatteforvaltningen.

Det tredje tilfælde af ansvar over for tredjemand omhandler biforpligtelser over for Skatteforvaltningen. Biforpligtelsen opstår, når advokaten, ved rådgivningen af sin klient, øger risikoen for at påføre Skatteforvaltningen et tab. Ansvar for denne biforpligtelse udspringer af advokatens rådgivende funktion, som det blev statueret i selskabstømmersagerne. I sagerne blev advokaten erstatningsansvarlig, hvilket var særligt begrundet i, at de konkrete dispositioner savnede en forretningsmæssig begrundelse og fremstod uden forretningsmæssigt formål. I selskabstømmersagerne blev også statueret en ansvarsfordeling, hvor rådgiverne skulle bære halvdelen af tabet, der lå ud over berigelsen ved salget - det såkaldte restbeløb. I relation til hæftelsen, blev det også fastslået, at rådgiverne hæftede for halvdelen af Skatteforvaltningens tab.

Med baggrund i ovenstående, opstår der således i praksis situationer, hvor advokatens opdrag indeholder en biforpligtelse over for Skatteforvaltningen. Denne biforpligtelse og dens betydning for erstatningsansvaret er senest aktualiseret i 2024.746 H (Bech-Bruun sagen), hvor Højesteret understreger betydningen af, hvorvidt dispositionerne, der rådgives om, kan forretningsmæssigt begrundes. Heraf må det udledes, at advokater, ved udøvelsen af juridisk rådgivning, bør være særligt opmærksomme på, hvorvidt den konkrete rådgivning kan begrundes i et forretningsmæssigt formål, som det blev statueret i selskabstømmersagerne.

I tillæg til ovenstående adresserer Højesteret det hidtil uafklarede spørgsmål om, hvorvidt eller hvornår advokatens ansvar skærpes ved udarbejdelsen af legal opinions. Højesteret fastlægger i den henseende nogle af de konkrete omstændigheder, der kan begrunde en skærpet vurdering og en yderligere forsigtighed og grundighed hos advokaten. I Bech-Bruun sagen er det konkret beskrivelsen i den indledende mail og det tyske transaktionsdiagram, der begrunder den

skærpede agtpågivenhed i forbindelse med notatets udarbejdelse. På den måde skaber omstændighederne en yderligere skærpelse af det i forvejen skærpede professionsansvar. Det kan i dette lys antages, at iagttagelsen af det forretningsmæssige formål med dispositionerne, er i overensstemmelse med de krav, der i almindelighed kan stilles til advokatens rådgivning og den almindelige gode ydelse, som den beskrives i retsplejelovens § 126 om god skik. Det underbygges af, at manglende iagttagelse af det forretningsmæssige formål medfører et erstatningsansvar i overensstemmelse med den gennemgåede praksis, også overfor tredjemand.

Udstrækningen af området for advokaters ansvar over for tredjemand har gennem de senere år været genstand for flere prøvelser ved domstolene. Senest har prøvelserne ved domstolene bidraget med yderligere fortolkningsbidrag og afklaring af hidtil uafklarede tvivlstilfælde vedrørende udstrækningen af advokaters ansvar uden for kontrakt. Som det er gennemgået i afhandlingen, foreligger der tre typetilfælde, der aktualiseres ved advokaters ansvar overfor tredjemand. Disse typetilfælde består i advokaters biforpligtelser ved udarbejdelse af testamenter, advokaters biforpligtelser over for tredjemand, samt særligt advokaters biforpligtelser overfor Skatteforvaltningen. Således kan advokater særligt ved sin rådgivning i de ovennævnte situationer pådrage sig ansvar overfor tredjemand.

8. Litteraturliste

Lovgivning:

Revisorloven (LBK nr. 1219 af 31/08/2022)

Lov om juridisk rådgivning (Lov nr. 419 af 09/05/2006)

Bekendtgørelse af lov om erstatningsansvar (Erstatningsansvarsloven) (LBK nr. 1070 af 24/08/2018)

Bekendtgørelse af lov om rettens pleje (Retsplejeloven) (LBK nr. 1284 af 14/11/2018)

Bekendtgørelser:

Bekendtgørelse om god skik for juridisk rådgivning (BEK nr. 1720 af 15/12/2023)

Bekendtgørelse om god skik for finansielle virksomheder (BEK nr. 330 af 07/04/2016)

Forarbejder:

Forslag til Lov om juridisk rådgivning, Lovforslag som fremsat, 2005/1 LSF 65, (2005).

Retspraksis:

U.1985.489 H

U 1997.364 H

FED.1997.1726 V

U 1998.1119 H

U 2000.365 H

FED 2000.2329 V

U 2002.582 H

U 2005.502 H

U 2005.918 H
TFA 2006.147 Ø
U 2007.2491 V
U 2008.2323 V
FED 2010.151 V
U 2012.1978 H
U 2012.2366 H
U 2014.1346 H
U 2015.60 H
U 2015.248 V
U 2015.2846/2H
TBB 2017.813 V
FED 2019.58 Ø
U 2023.5244 H
U 2024.746 H

Voldgiftskendelser:

TBB 2001.602

Litteratur:

Blume, Peter. (2020). *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udgave. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Bryde Andersen, Mads. (2020). *Lærebog i Obligationsret I*, 5. omarbejdede udgave, Karnov Group.

Bønsing, Sten. (2001). *Brancheregler og Branchepoces*, 1. udgave, DJØF Forlag.

Ehlers, Andreas Bloch. (2019). *Grundlæggende erstatningsret I*, 1. udgave, Karnov Group.

Evald, Jens. (2023). *At tænke juridisk*, 6. udgave. DJØF Forlag.

Evald, Jens. (2024). *Juridisk teori, metode og videnskab*, 3. udgave. DJØF Forlag.

Gomard, Bernhard. (2002). *Moderne erstatningsret*, 1. udgave. DJØF Forlag.

Halling-Overgaard og Andersen, Søren og Arvid. (2022). *Advokaters erstatningsansvar*, 4. udgave. DJØF Forlag.

Hansen og Werlauff, Lone L. og Erik. (2022). *Den juridiske metode*, 3. udgave, DJØF Forlag.

Hørlyck, Erik. (2020). *Bevisbyrden i civile sager*, 1. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Iversen, Torsten. (2015). *Entrepriseret*, 4. udgave, DJØF Forlag.

Kruse, Anders Vinding. (1990). *Advokatansvaret*, 6. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Langsted, Lars Bo. (2004). *Rådgivning I, Det professionelle erstatningsansvar*, 1. udgave. Forlaget Thomson.

Lau Hansen, Jesper. (2023). *Børsretten*, 7. udgave, DJØF Forlag.

Munk-Hansen, Carsten. (2022). *Retsvidenskabsteori*, 3. udgave. DJØF Forlag.

Samuelsen og Søgaard, Morten og Kjeld. (1993). *Rådgiveransvaret*, 1. udgave, Forlaget Thomson.

Schaumburg-Müller og Risvig Hamer, Sten og Carina. (2020). *Juraens verden*, 1. udgave, DJØF Forlag.

Ulfbeck, Vibe. (2021). *Erstatningsretlige grænseområder I*, 3. udgave. DJØF Forlag.

Von Eyben og Isager, Bo og Helle. (2024). *Lærebog i erstatningsret*, 10. udgave. DJØF Forlag.

Andet materiale:

Advokatsamfundet, Advokatsamfundets opgaver, Advokatsamfundet.dk, tilgået 18. april 2024.

Advokatsamfundet, De advokatetiske regler, 1. september (2022)

Advokatsamfundets vejledning til udarbejdelse af Legal Opinions, 1. september (2000)

Bilag

Bilag A: Tysk transaktionsoversigt modtaget af Bech-Bruun 10. april 2014 på originalsproget.

Ordoptælling

Statistik:

Sider 74
Ord 23.382
Tegn (uden mellemrum) 143.245
Tegn (med mellemrum) 166.501
Afsnit 324
Linjer 2.237

☐ Medtag fodnoter og slutnoter

Luk